

Jan Verweij

jaar Raphaëlstichting

1973 – 2013

Initiatieven tot bloei brengen

1973 – 2013

40 jaar Raphaëlstichting

Initiatieven tot bloei brengen

Jan Verweij

De Raphaëlstichting
is een zorgaanbieder
met diverse locaties in

Noord-en Zuid-Holland. Er werken
1500 medewerkers voor 1250 cliënten.
De Raphaëlstichting is een brede or-
ganisatie die voornamelijk voor men-
sen met een verstandelijke beperking
werkzaam is. Daarnaast is zij ook in
de psychiatrie en de verpleeghuiszorg
actief.

De Raphaëlstichting werkt vanuit een
antroposofisch geïnspireerde zorgvi-
sie waarin de individuele ontwikkeling
van cliënt en medewerker voorop
staat. Binnen een intensief gemeen-
schapsleven is er veel aandacht voor
kunst en cultuur.

Postbus 28
1870 AA Schoorl

Duinweg 35
1871 AC Schoorl

www.raphaelstichting.nl

40 jaar Raphaëlstichting *Initiatieven tot bloei brengen*

Tekst: Jan Verweij, medewerker PR & communicatie

Vormgeving: Harm van der Meulen

Druk: SpringerUit, Schoorl

Overname uit deze uitgave alleen na toestemming van de uitgever

© Raphaëlstichting 2013

INHOUD

Voorwoord	7
Inleiding – Raphaëlstichting voor sociale heilpedagogie	8
Het ‘Oud’ Scorlewald – Pioneren aan de rand van de duinen	11
Plannen voor groei	19
Maartenhuis en Raphaëlhuis – Van Texel naar het vasteland	23
Scorlewald – Vernieuwend kleinschalig	33
Midgard – Van de groene slang en de schone lelie	39
Breidablick – ... zodat de plek waarop wij wonen met licht en leven vervuld mag worden	47
Feniks en Fermento – In dorp en stad	52
Kinderdagcentrum De Appelboom	58
2000	61
Rozemarijn – Ik wil ook	63
Van Polikliniek via zorgloket naar Gezondheidscentrum Queeste	67
Artemis in Warder – De eerste zorgboerderij	70
Rafaëlhuis en Eddy Hillesumhuis – Voor mensen met niet-aangeboren hersenletsel	72
Ygdrasil – Op een kruispunt van wegen	74
Iambe – In hartje Amsterdam	76
Ferm Rozemarijn – Samen met de Buren	78
Korenmolen de Otter – Warme bakker van Oterleek	80
Novalishoeve – Omringd door het zoute water	82
Oosterheem – In het Duizend Eilandenrijk	84
Croon en Bergh – Zorgkwekerij in Burgerbrug	86
Balder – In de natuur, vlakbij de stad	88
Rudolf Steiner Zorg – Uitbreiding in Zuid-Holland	89
Dijkgatshoeve – Helemaal CO-2 neutraal	92
Nawoord	94
Dankwoord	95
Tijdlijn	96
Kaart	98
40 mensen	99
Bronnen, fotoverantwoording	120

VOORWOORD

Pim Blomaard en Remco Bakker

Raad van Bestuur

DE RAPHAËLSTICHTING is er om initiatieven op te nemen, te laten groeien en tot bloei te brengen. Initiatieven die geboren zijn uit menselijke bewogenheid om medemensen te helpen. Initiatieven die ontstaan uit compassie met de kwetsbare en eenzame medemens. Initiatieven die ten dienste staan van de menselijke ontwikkeling en die een sociale en geestelijke kwaliteit hebben. Dergelijke initiatieven komen op het pad van de Raphaëlstichting die ze als een hovenier verzorgt, tot wasdom en tot bloei brengt.

De Raphaëlstichting is niet alleen een juridisch lichaam, maar ook een wezenlijke impuls, een stroom, die doorwerkt in de initiatieven die in haar werkzaam zijn. Ze valt niet samen met het bestuur, ook niet met het bureau, maar leeft in de mensen op de instellingen, als impuls om sociale initiatieven op te nemen en te verzorgen. Zo is de Raphaëlstichting gegroeid tot wat zij nu is en heeft zij ruimte geboden aan kleine initiatieven op Texel en in Schoorl, zodat deze konden uitgroeien tot grotere instellingen, die met fraaie gebouwen en sfeervolle terreinen talloze mensen in een nieuwe cultureel en sociaal uitdagende omgeving samenbrachten. Zo ging de Raphaëlstichting een verbinding aan met de sociale werkplaats om de eerste buitenwerkplaats mogelijk te maken. Zo ging ze in op vragen van cliënten, van ouders, van eigen medewerkers, van hulpbehoevende instellingen. En zodoende kon de Raphaëlstichting zelf ook verder groeien en bloeien.

Natuurlijk lukte het niet altijd en iedereen om aansluiting te vinden. Niet alle initiatieven kwamen van de grond. Sommige medewerkers maakten zich met hun eigen initiatief juist los van de Raphaëlstichting.

En de Raphaëlstichting lijkt als zorgaanbieder in veel opzichten op andere instellingen. Toch heeft de Raphaëlstichting een specifieke kwaliteit, die deel uitmaakt van haar eigenheid. Een kwaliteit die te maken heeft met sociale bewogenheid en spirituele ontvankelijkheid, die een hart heeft voor de aarde en voor mensen, die werkt vanuit gelijkwaardigheid en juist de kwetsbare mens alle kans op ontwikkeling wil bieden. Bij deze kwaliteit hoort een open houding die een vrije ruimte creëert waarin partnerschap kan ontstaan.

Voor de toekomst is het de grote uitdaging om de stroom van de Raphaëlstichting nog bewuster te beleven. Er komt een tijd aan die alle oude vormen ter discussie stelt en die kansen biedt om nieuwe vormen in partnerschap te creëren. Het komt er dan op aan ons bewust te maken met welke kwaliteiten we willen werken, en gericht te oefenen in het hanteren daarvan. Dat betekent dat we meer dan voorheen vormen gaan scheppen, onderzoekend, waarin we onze sociale vermogens, onze ontvankelijkheid voor geestelijke invloed, de gelijkwaardigheid in wederkerigheid, aldoende, versterken. De Raphaëlstichting staat voor de beproeving haar kwaliteiten te concretiseren in de situaties van alledag.

INLEIDING

RAPHAËLSTICHTING VOOR SOCIALE HEILPEDAGOGIE

1973

OP 2 MEI 1973 werd de Raphaëlstichting voor Sociale Heilpedagogie opgericht. In het bestuur hadden zitting: Frank Mathijsen Gerst (voorzitter), Wera Kamp – Neubecker, Norbert Visser, Remmert Boender en Kees van Eijck van Heslinga.

Het doel van de stichting was *'het ten algemeenen nutte bevorderen van de maatschappelijke aanpassing van in hun ontwikkeling belemmerde kinderen, jongeren en volwassenen, daarbij uitgaande van de beginselen van Rudolf Steiner, zoals deze zijn neergelegd in diens antroposofisch geschriften.'*

De nieuwe stichting werd opgericht door twee andere stichtingen: de Johannesstichting, (waar het 'Maartenhuis' op Texel onder viel) en de Stichting voor Sociale Heilpedagogie, ('Instituut Scorlewald' in Schoorl). De oprichting van deze gezamenlijke stichting was door het Ministerie van Volksgezondheid als voorwaarde gesteld voor de goedkeuring van de uitbreidingsplannen die in Schoorl en op Texel bestonden. Nieuwbouw en uitbreiding was alleen mogelijk door een gezamenlijke inspanning vanuit een gedeeld toekomst perspectief.

De naam Raphaëlstichting verwijst naar Raphaël, die als aartsengel van de genezing

wordt beschouwd en die in het boek Tobit uit het niet officiële gedeelte van het Oude Testament wordt beschreven als de metgezel van de hoofdpersoon, Tobias. Hij reist met Tobias mee en geeft hem aanwijzingen om zijn vader, die blind is, te genezen. Verder brengt hij Tobias in contact met Sarah, een jonge vrouw die onder invloed staat van een boze geest. Hij helpt hem ook haar te genezen, waarna ze zijn vrouw wordt.

De Raphaëlstichting heeft dus Texelse en Schoorlse roots.

Zo is de geschiedenis van de instelling Midgard direct terug te voeren tot het jaar 1964, toen Lies van Rijsselberghe het voormalige 'Kinderdok' op Texel aankocht om plaats te bieden aan gehandicapte kinderen voor wie een residentiële plaatsing nodig was. Het initiatief waarmee ze in 1957 gestart was, het Rotterdamse Huize Thomas, was alleen een kinderdagcentrum. De nieuwe locatie kreeg de naam het Maartenhuis.

De geschiedenis van Scorlewald gaat twee jaar minder ver terug, tot 1966. In dat jaar startten Carolien en Norbert Visser een nieuw woon- en werkinitiatief in Schoorl voor hun zoon Remko en nog negen andere jongens. Beide stromen komen in 1973 samen in de

nieuwe stichting om een vruchtbare bedding te bieden aan de verdere ontwikkeling van deze twee verschillende initiatieven. In hun kielzog zouden er nog vele andere volgen. Initiatiefkracht, inventiviteit en idealisme waren belangrijke pijlers waarop deze ontwikkeling kon plaatsvinden.

De Raphaëlstichting groeide uit tot een organisatie waar nu - 40 jaar later - 1500 medewerkers zorg bieden aan 1250 bewoners, deelnemers en cliënten.

In grote lijnen stonden de jaren tachtig en negentig in het teken van de bouw van de instellingen Scorlewald, Midgard en Breidablick.

En van de eerste 'buitenwerkplaatsen': Feniks en Fermento. Aan het begin van deze eeuw gingen Rozemarijn, Artemis en Queeste van start. En toen volgden er in hoog tempo een reeks nieuwe locaties op het platteland en in de stad.

Eén fusie droeg bij aan een vergroting van het zorgaanbod. In 2011 werd het Rudolf Steiner Verpleeghuis in Den Haag aan de stichting toegevoegd onder de naam Rudolf Steiner Zorg.

Maar laten we beginnen met het verhaal van Scorlewald en terugkeren naar die drie huizen vlakbij de hoge duinen van Schoorl.

Kinderen van het Maartenhuis op Texel tijdens een ritje met de JanPlezier

HET 'OUD' SCORLEWALD

PIONIEREN AAN DE RAND VAN DE DUINEN

DE GESCHIEDENIS VAN SCORLEWALD is onlosmakelijk verbonden met het leven van Carolien en Norbert Visser en hun autistische zoon Remko. “Zonder Remko zou Scorlewald er nooit zijn gekomen”, zou Carolien later meerdere malen beweren.

Norbert en Carolien Visser waren violisten. Ze traden wel eens op voor de radio. Norbert componeerde, gaf vioollessen en verdiepte zich, op grond van aanwijzingen van Rudolf Steiner, in de bouw van muziekinstrumenten met een nieuwe klankwaliteit. Hij stond daarmee aan de wieg van de Choroï-instrumentenbouw; een impuls die op Scorlewald tot grote bloei zou komen.

Zij woonden in Haarlem. Hun zoon Remko kon daar niet langer meekomen op school en zij kregen het advies om hem in Zonnehuis Veldheim te plaatsen. Zonnehuizen Veldheim/Stenia was een antroposofische instelling in Zeist. Norbert en Carolien verhuisden Remko achterna.

Carolien werd muziektherapeute op Stenia en maakte zo kennis met de antroposofische gehandicaptenzorg. Norbert startte ondertussen in Bronlaak in Oploo, een werkplaats voor lierenbouw. Dit kwam echter niet goed van de grond vanwege meningsverschillen met de leiding.

Remko werd ondertussen te oud voor Veldheim. Waar moest hij nu naar toe? Twee mensen kwamen op het juiste moment de Vissers te hulp. Piet Knoppers en Lena Struik.

Piet Knoppers, een werkleraar in de Zonnehuizen, wilde wel helpen om een nieuw initiatief te starten. Lena Struik was een heilpedagoge van het eerste uur. Zij stelde haar boerderij De Arend in Schoorl ter beschikking. Lena Struik begeleidde ondermeer kinderen met leerproblemen, maar door de komst van een LOM-school in de buurt was daar nog maar weinig vraag naar.

Naast De Arend lag Yggdrasil, een antroposofisch verpleeghuis. Een eindje verderop was het kerkje van de Christengemeenschap gevestigd. Met elkaar vormden ze een kleine antroposofische enclave binnen Schoorl waar een hechte groep mensen omheen stond.

Yggdrasil

De geschiedenis van Yggdrasil begon bij Riek Oosten. Riek was wijkverpleegkundige en wilde heel graag een antroposofisch verpleeghuis

1966

Remko

Yggdrasil en De Arend en het oude Scorlewald met het achterhuis aan de Duinweg in Schoorl

verwezenlijken. Bij de opening van Yggdrasil in 1955 waren alle kopstukken van de antroposofische beweging en de Christengemeenschap aanwezig. De grondsteen werd gelegd door Willem Zeylmans van Emmichoven, de voorzitter van de antroposofische vereniging en tevens grondlegger van (psychiatrisch) herstellingsoord 'Rusthuis Prinsenvinkelpark' dat in 1923 was gestart. Het rusthuis ging verder in 1928 als Rudolf Steiner Kliniek in prachtige nieuwbouw. In 2011 zou het als Rudolf Steiner Zorg fuseren met de Raphaëlstichting.

Toen het kerkje er nog niet was werden de diensten van de Christengemeenschap in de huiskamer van Yggdrasil gehouden. Ook vonden er regelmatig lezingen plaats en werden er schildertherapie en euritmie gegeven.

Na het overlijden van Riek Oosten in 1965 werd de toekomst van Yggdrasil onzeker. Het verpleeghuis functioneerde ook nog maar nauwelijks. Bovendien: de financiën stonden

er niet best voor. Lena Struik zocht contact met de Zonnehuizen. Hadden zij geen belangstelling om het te kopen en er een vakantiehuis van hun kinderen van te maken? Maar in Zeist vond men de afstand naar Schoorl te groot.

Voor het voortbestaan van Yggdrasil was de komst van een nieuw initiatief een uitkomst. Dat gold ook voor Lena Struik; zij wilde graag meehelpen om op die plek een antroposofische woon- en werkgemeenschap vorm te geven.

Vraag en aanbod kwamen op het juiste moment samen.

Op Yggdrasil en De Arend werd zo een kiem gelegd voor de ontwikkeling van de Raphaëlstichting.

1966

In een jubileumuitgave die ter gelegenheid van het 33-jarig bestaan van Scorlewald uitkwam schrijft Carolien Visser over deze eneroverende periode:

De korte voorbereiding begon in de kersttijd van 1965 toen de oprichters bijeen kwamen. Lena Struik, die vele jaren met heilpedagogische kinderen had gewerkt, bood ons haar oude boerderij ‘De Arend’ aan. Piet Knoppers, die 15 jaar medewerker was geweest in Zonnehuis Veldheim, wilde zich graag inzetten voor volwassenen. Hij bood ons zijn heilpedagogische vermogens en ervaring aan. Zijn vrouw Door zou vanuit haar praktische mogelijkheden de huishouding bestieren. Vanuit Zonnehuis Stenia kwam Jaap Helder mee. Maar wij, hoe kwamen wij als violisten ertoe een instituut op te richten? Wij wilden helemaal geen instituut oprichten. Wij zouden wat meehelpen, Norbert met de financiën (die er nauwelijks waren) en ik met de muziek.

Op 1 september 1966 verhuisden Norbert en Carolien Visser met hun kinderen Monique en Remko en negen jongens naar hun nieuwe woon- en werkomgeving aan de Bickerslaan 5 in Schoorl. Samen met zes begeleiders. Van de in totaal tien jongens waren er zeven af-

komstig van de Zonnehuizen.

Het bestuur van de stichting waar Yggdrasil onder viel, wilde behalve De Arend nóg een locatie toevoegen om het initiatief een gezonde financiële basis te geven. Daartoe werd in 1967 een nieuwe stichting opgericht: de Stichting voor Sociale Heilpedagogie.

Voor de derde locatie viel het oog op een vlakbij gelegen verbouwde boerderij met een voorhuis en een achterhuis aan de Duinweg: ‘Scorlewald’. Deze naam werd kort daarna gekozen als aanduiding van de drie locaties. In de officiële stukken uit die tijd werd gesproken over ‘Instituut Scorlewald’. Nog later – na de opening van Scorlewald aan de Valkenlaan – wordt de locatie met ‘Oud Scorlewald’ aangeduid.

In haar autobiografie ‘Wij bouwden eens een dorp’ beschrijft Carolien Visser de eerste keer dat ze Scorlewald ziet:

Het voorhuis zag er vreselijk uit, het was ooit een pension geweest, maar het stond al jaren leeg. Het achterhuis was een klein boerderijtje met een stal, waarvan de zoldering erbij hing door de koeiendampen. Maar ook daar woonde al vele jaren geen mens meer. Het zag er ellendig uit en ik dacht: met deze huizen wil ik nooit wat te maken hebben. We hebben er vijf jaar gewoond en ik heb er van 1967 tot eind 1980 gewerkt.

Begin 1967 werd Scorlewald geschikt gemaakt voor bewoning.

Rino van Voorbergen (werkplaatsleider pottenbakkerij, Scorlewald) herinnert zich die eerste jaren nog goed:

Ik had als kind in allerlei instituten gezeten. Iedereen vond mij lastig. Mijn ouders hadden geen vertrouwen in mij. Ik voelde me door de hele wereld opgesloten. Ik hoorde bij die groep

Rino van Voorbergen
in de pottenbakkerij in
De Arend

jongens vanaf het allereerste begin. Het was echt een ‘moeilijke-mannen-groep’. We woonden op Yggdrasil aan de Bickerslaan. Daar woonden Norbert en Carolien Visser ook, met hun dochter Monique. Hier kreeg ik voor het eerst het gevoel te leven. Hier was vrijheid. Mensen begrepen me en voelden met me mee.

Ik was mijn hele leven al aan het tekenen en boetsen. Toen ik jong was had ik een fascinatie voor draken en andere oer-beesten. Maar dat werd al vlug gevolgd door beelden uit de Egyptische cultuur. Eerst heb ik meegedaan aan de lierenbouw in het huis Scorlewald. Maar ik voelde mij veel meer thuis in de pottenbakkerij die in de ‘Arend’ gevestigd was. Ik volgde een opleiding bij een pottenbakker en werd werkplaatsleider. Officieel op mijn 21e, maar daarvoor was ik het eigenlijk ook al. Ik heb daarna ook een jaar lang een ‘gastestudie’ gevolgd in Ottesberg in Duitsland, een kunstschool waar een opleiding tot kunstzinnig therapeut werd gegeven.

Het was een hectische tijd in het begin. Carolien Visser daarover:

Langzamerhand kwamen er steeds meer jongens, en die konden het niet altijd met elkaar vinden. Soms waren er vechtpartijen. Ik herinner me een avond in Yggdrasil toen een jongen achternagezeten werd door een vechtersbaas met een groot vleesmes uit de keuken. Wij bestudeerden op dat moment de ‘Heilpedagogische cursus’ (van Rudolf Steiner, JV).

De werkplaatsen

Er werden verschillende werkplaatsen ingericht. Een werkplaats voor houtbewerking in het huis Scorlewald (waar Piet Knoppers eerst klanktafels maakte en Harry Mol later met de lierenbouw begon), een pottenbakkerij in De Arend, en een tuinwerkplaats. In 1970 kwam daar de mozaïekwerkplaats van Gerard Voorn bij en een paar jaar later de weverij waar Mia Dekker, Nico Hoedman en Michael Harten werkzaam waren.

Dit citaat uit het ‘Voorlopig verslag over het jaar 1968’ van Norbert Visser geeft een goede indruk van de therapieën en de werkgebieden in die beginperiode. Ook laat het zien dat er al vanaf het begin veel belang werd gehecht aan zinvol productief werk en aan kwalitatief goede producten. Vrij uniek in die tijd. Deze visie op werken zou een grote rol spelen in de ontwikkeling van het latere Scorlewald en de andere instellingen die daarop volgden.

Het onderwijs volgde de reeds ingeslagen weg: de jongere jongens hadden onderwijs van mej. Struik, de ouderen kregen aangepast onderwijs van de heer Knoppers. Eerstgenoemde gaf de gebruikelijke vakken, waarbij o.a. ook schildertherapie, de laatste deed veel gespreksvorming, maatschappijzaken en behandelde vraagpunten,

die voor pubers van groot belang zijn. Aanvullend werd ook onderwijs gegeven door mevr. Visser (onder andere lezen; in het hele instituut hebben een vijftal jongens in het afgelopen jaar alsnog leren lezen).

De werktherapieën werden gegeven door mevr. Visser (muziek- en bewegingstherapie en stofknoten), mevr. Kamp-Gerlach (weven en geometrisch tekenen), de heer Roetman (hij assisteerde mevr. Kamp, alsmede mevr. Visser bij het stofknoten), de heer Schuur (creatieve handenarbeid, o.a. het werken met metaal) en de heer van Ballegooien (weven en stofdrukken).

Zowel de tuin als de pottenbakkerij bevinden zich op de grens tussen werktherapie en productieve arbeid. Uit de tuin kwam in 1968 het eerste eigen voedsel; de pottenbakkerij groeide zodanig, dat eind 1968 de inrichting van een grotere ruimte plaats vond (7 – 10 jongens, een kleine industrioven). Beide werkgebieden functioneren voortreffelijk. Waarschijnlijk zal de pottenbakkerij ook tot een echt product komen.

Bijzonder goed functioneerde ook de instrumentenwerkplaats onder de heer Mol. De productie was boven iedere verwachting, de instrumenten waren feilloos afgewerkt, de werksfeer 'gezond'. (-). Als geheel groeide het werk voortreffelijk,

waarbij het accent viel op de overgang van de werktherapie naar het productieve werk. Dit is vooral van groot belang tegenover de overheid: hier immers blijkt of alle therapie werkzaam is.

Gerard Voorn over de start van zijn mozaïekwerkplaats:

Rond Pasen 1970 kwam ik in dienst. De werkplaats was piepklein, drie bij vier meter. En dan had je ook nog het schuine dak, want we zaten op zolder.

Er waren twee werkbladen waar acht jongens aan werkten. Een hoekje moest nog worden vrijgehouden voor een waterkoker om koffie te zetten.

Je kon niet met de groep naar beneden om met de anderen koffie te drinken, dan zou het uit de hand kunnen lopen. Ik kon de jongens niet zomaar alleen laten. Dus een WC bezoek – twee trappen naar beneden – was alleen mogelijk als de stemming goed was. Wat hielp was dat ik ze een lekkere kop cappuccino in het vooruitzicht stelde.

In 1972/73 – toen de lierbouw naar een noodgebouw aan de rand van het bouwterrein van het nieuwe Scorlewald ging – verhuisde de werkplaats naar beneden en kregen we meer ruimte.

Foto links: Harry Mol (l) in de instrumentenwerkplaats in het achterhuis van Scorlewald

Foto rechts: Gerard Voorn (r) in de mozaïekwerkplaats in het achterhuis van Scorlewald

Carolien Visser met
haar koor in 1971

AWBZ

Het was in een tijd dat er werd gesproken over 'zwakzinnigen' en waarin men vond dat zij niet langer in bijvoorbeeld keukens van psychiatrische inrichtingen mochten werken. De doelgroepen moesten worden gescheiden en 'zwakzinnigen' mochten niet langer werken, was de mening.

Een tijd ook dat er nog geen sprake was van de AWBZ, de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten. Deze wet, die er vanuit ging dat ieder mens met een chronische handicap recht had op zorg, zou vanaf 1968 de financiële ruimte geven om passende voorzieningen voor deze mensen te realiseren. En dus ook voor 'de jongens' van Scorlewald.

Uit de notulen van een bestuursvergadering in 1968:

Het eerste punt dat ter sprake wordt gebracht is de zojuist bekend geworden officiële voorlopige erkenning voor de Algemene wet Bijzondere Ziektekosten met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 1968 en geldig tot 1 januari 1969. Direct aansluitend worden de vragen besproken over de toekomstige ontwikkeling van het instituut. Gezien de capaciteit van 34 bedden lijkt het waarschijnlijk dat dit aantal doorslaggevend is geweest voor de erkenning.

Natuurlijk werd er ook met enige argwaan gekeken naar een toekomst waarin men af-

hankelijk zou worden van rijksfinanciering. Zou de eigen identiteit wel overeind kunnen blijven?

In een Memorandum van de kerngroep uit 1969 wordt deze zorg als volgt verwoord:
De voor ons belangrijkste vraag is immers: in hoeverre zal het antroposofisch-heilpedagogisch werk in de toekomst mogelijk blijven? De Rudolf Steiner Kliniek en de Vrije Scholen tonen duidelijk, welke problemen hier voor ons op de loer liggen. Dit geldt bijvoorbeeld ook voor de toekomst van de Weleda medicijnen. (–)

Een bezinning op deze problematiek zal steeds weer noodzakelijk worden. Er zal wel nauwelijks iemand zijn, werkzaam op een antroposofisch vakgebied, die hier niet met de grootste zorg vervuld is. Niettemin is de kerngroep overtuigd dat alleen het (met de nodige moed!) ingaan op de onontkoombaarheid van de situatie, gecombineerd met het grootst mogelijke bewustzijn wat in

het heilpedagogische werk gewild wordt, ons de mogelijkheid geeft voor de ons toevertrouwd te doen, wat gedaan kan worden.

En tenslotte: het zijn dikwijls deze jongeren en volwassenen, met wie wij werken, die iets ‘meebrengen’, waardoor gelukken kan, wat ogenschijnlijk tot mislukken gedoemd is.

*Helmuth Pohlmann
(r) in de pottenbakkerij*

PLANNEN VOOR GROEI

DOOR DE TOENAME van het aantal jongens werden de huizen al snel te klein. Vandaar dat er in 1968 werd aangeklopt bij Bouwcentrum Rotterdam, gespecialiseerd in voorbereiding van bouwwerken voor o.a. de ‘zwakzinnigenzorg’. Zou een grondige verbouwing volstaan of was het niet verstandiger om tot nieuwbouw over te gaan? De coördinator die deze vraag op zijn bureau kreeg was Kees van Eijck van Heslinga.

In 1970 werd onder de naam ‘Plan Wega’ een verzoek aan de minister ingediend om ‘medewerking in beginsel’ te verlenen aan een nieuw te bouwen locatie voor 58 bewoners. Een jaar later wordt een herziene versie ingediend waarin al wordt gesproken over 100 plaatsen.

Uit een stuk in januari 1971 van het bestuur van de Stichting voor Sociale Heilpedagogie blijkt de hoge nood uit deze bloemrijke beschrijving onder de kop: ‘Ruimtedrang van een instituut’.

In Schoorl, aan de Bickerslaan en aan de Duinweg, daar waar de hoogste duinen van de spits van Noord-Holland recht omhoog stijgen vanuit het polderland, wonen en werken dertig jongens. Met ruim twintig medewerkers leiden zij het leven van een jong heilpedagogisch instituut. Als

in vele instituten bruist het van vitaliteit, waar de leeftijd ook wel iets toe doet: de jongste is 14, de oudste is 22 jaar. Vijftig mensen op een kluitje! Want er zijn maar twee kleine terreinen, waarop in zes grotere en (vooral) kleinere gebouwen geleefd, geslapen en gewerkt wordt: afdelingen voor pottenbakken, weven, kaarsentrekken, onderwijs, muziek, mozaïek en muziekinstrumentenbouw. Sinds vier en een half jaar is hieraan met veel energie gewerkt.

In 1973 werd de ‘medewerking in beginsel’ verleend; de overheid ging akkoord. Maar wel onder twee voorwaarden: één instelling voor 400 plaatsen (met een dépendance voor 60 plaatsen op Texel) en de vorming van een nieuwe stichting waar de Johannesstichting (Maartenhuis) en de Stichting voor Sociale Heilpedagogie (‘Instituut Scorlewald’) in zouden opgaan.

De voorwaarden kwamen niet uit de lucht vallen. Na de indiening van het plan in 1970 werd er o.a. door de Ziekenhuiscommissie (een adviesorgaan van de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid) en – een jaar later – door de directeur van de Provinciale Raad voor Volksgezondheid, duidelijke signalen afgegeven dat samengaan én uitbreiding noodzakelijk was.

vanaf 1970

In 1971 ging het nog om 100 plaatsen. Maar al snel kwam het getal 400 in zicht. Ook bleek steeds duidelijker dat de overheid één antroposofisch instituut wilde, en wel op het vasteland in Schoorl.

Samengaan

Aan de oprichting van de nieuwe stichting in 1973 ging een periode van intensief overleg tussen Texel en Schoorl vooraf. Het was een ingewikkeld proces. Ondermeer omdat het Maartenhuis regionaal gericht was (op Rotterdam) en Scorlewald landelijk.

En ... het Maartenhuis had nog recentelijk plannen laten uitwerken voor een compleet dorp op Texel met paviljoens waar ook een BD-landbouwbedrijf deel van uit zou maken. Het was een soort antroposofische variant op 'Het Dorp' bij Arnhem. Er bestaan bouwtekeningen van architectenbureau Hupkes in Rotterdam uit 1970 voor een 'Rudolf Steiner Dorp' met plaats voor zo'n 300 bewoners. De gemeente Rotterdam zag veel in het project, getuige een ruime financiële garantstelling. Maar de nieuwe ontwikkelingen wezen in een andere richting...

Er was ook haast geboden. In Noord-Holland waren nog maar 400 bedden te 'vergeven'. Uit die periode stamt een intern voorstel van beide besturen om dat aantal als volgt over de twee locaties te verdelen: 168 voor het Maartenhuis en 232 voor Schoorl. Daaruit blijkt de wil om tegemoet te komen aan elkaars uitbreidingsplannen.

Maar – zoals gezegd – de overheid zag daar niets in, vooral vanwege de geïsoleerde ligging van het Maartenhuis. Het liefst wilde men de locatie opheffen. Uiteindelijk kwam het voorstel op tafel voor een uitbreiding op Texel naar

60 plaatsen en een uitbreiding in Schoorl naar 340 plaatsen.

De fusieplannen gaven ook onrust onder de medewerkers. Uit een brief van de kerngroep van Instituut Scorlewald aan het eigen bestuur van 9 november 1972:

Gezien het wanbeleid uit het verleden en de vertrouwenscrisis tussen leiding en bestuur van het Maartenhuis is dit (bedoeld wordt een door het Maartenhuis gewilde oververtegenwoordiging in het nieuw te vormen bestuur- JV) voor de leiding van Scorlewald absoluut onaanvaardbaar. De overheid vereist een volledige integratie, waarbij het Maartenhuis als een bijzondere dépendance beschouwd kan worden voor specifieke behandeling. Willen wij het 400-plan als een antroposofische-heilpedagogische taak op ons nemen, dan kan dit alleen met een maximum aan potentie en onderling vertrouwen, in nauwe samenwerking met het Heilpedagogisch Verbond. Een alternatief zou zijn het Maartenhuis aan zijn lot over te laten en te doen wat de overheid graag wil: 400 plaatsen in Schoorl. Wij zien het echter als belangrijk dat het Maartenhuis-initiatief doorgaat.

Men stelde zich in dat jaar ook de vraag hoe lang men nog voor de buitenwereld een 'stichting in oprichting' kon zijn. Zoals gezegd: haast was geboden. De overheid wilde duidelijkheid.

Uit de oprichtingsakte valt op te maken dat het opgaan van beide stichtingen in één nieuwe niet automatisch tot hun opheffing heeft geleid. Een van de doelen van het nieuwe bestuur was namelijk deze samenvoeging nog te bewerkstelligen. Het werk was dus nog niet af toen de nieuwe Raphaëlstichting voor Sociale Heilpedagogie op 2 mei 1973 het licht zag.

Kleine inrichtingen

Dat de overheid groen licht gaf was natuurlijk groot nieuws. Maar een instituut met 340 plaatsen op één locatie paste niet in de visie van een kleinschalige woon- en werkgemeenschap. Ook de gemeente Schoorl vond het aantal veel te groot.

Kees van Eijck van Heslinga – inmiddels sterk verbonden met het initiatief en persoonlijk bevriend geraakt met Norbert Visser – schreef daarop een rapport over de voor- en nadelen van kleine en grote inrichtingen: ‘Nauw samenwerkende kleine inrichtingen voor geestelijk gehandicapten – oktober 1973’. In dat rapport pleitte hij voor een mengvorm: een organisatie van een aantal kleine instituten die de financiën en de gezamenlijke diensten centraal zou regelen. Zo zou een gezond leefklimaat voor de bewoners het best gewaarborgd zijn. Jaren later zou deze opvatting over kleinschalige eenheden in Nederland gemeengoed worden.

Het rapport viel in goede aarde. Het ministerie gaf groen licht om de 400 plaatsen te verdelen over meerdere locaties. Omdat daar al 60 plaatsen aan het Maartenhuis konden worden toebedeeld, bleven er 340 over voor drie nieuwe locaties; 100 voor Scorlewald en de overige voor twee locaties in Alkmaar Noord: ‘De Weydt’ en ‘De Horn’.

In de praktijk zou het wat anders uitpakken. De plannen voor De Weydt en De Horn in Alkmaar bleven steken in de bestemmingsplan-fase. In eerste instantie was er grond gereserveerd in Alkmaar Noord, in Daalmeer. De onderhandelingen met de gemeente waren al in een afrondend stadium, toen er bij de provinciale overheid een andere wind ging

waaien. Alkmaar werd niet langer als groeigemeente aangemerkt, er kwam een bouwstop en in de nasleep daarvan vervielen allerlei subsidies. Bovendien: de grondprijs bleek te hoog en een eerdere toezegging voor extra grond voor een boerderij/tuin werd ingetrokken. De bakens moesten verzet. Een zoektocht naar andere locaties begon en leidde uiteindelijk naar Tuitjenhorn en Middenbeemster. De burgemeester van Harenkarspel (waar Tuitjenhorn onder valt) was enthousiast over een instelling binnen zijn gemeentegrenzen.

Voor een nieuwe locatie voor De Horn had de provincie Noord Holland de eis gesteld dat deze in de stad Amsterdam moest komen. Na onderhandelingen met onder andere de Inspectie voor geestelijke volksgezondheid werd de grens verruimd tot de gezondheidsregio Amsterdam. De gemeente Middenbeemster verwelkomde het initiatief met open armen. En zo kwam het dat De Weydt in Tuitjenhorn werd gerealiseerd en De Horn in Middenbeemster. De instellingen die daar zouden gaan ontstaan kregen hun eigen naam, respectievelijk: Midgard en Bredablick.

Uitstapje van de bewoners van 'Oud' Scorlewald op Texel

VAN TEXEL NAAR HET VASTELAND

Het Maartenhuis

Lies Rijsselberghe-Verboom was een mens van de daad. Na de Tweede Wereldoorlog had zij met haar man een radiozaak in Rotterdam opgezet, Radio Modern. Ze verdiende daar flink mee en omdat ze communiste was in hart en nieren wilde ze iets goeds doen met de winst. Ze ging mensen opvangen die de weg waren kwijtgeraakt: moordenaars, incest-slachtoffers, mensen die een zedendelict hadden gepleegd.

Een medewerker van Radio Modern bracht haar in contact met de antroposofie en zo maakte ze een lezing mee van Willem Zeylmans van Emmichoven, de toenmalige voorzitter van de Antroposofische Vereniging in Nederland. De lezing ging over gehandicapten, een onderwerp dat weezin bij haar opriep, ondanks dat haar dochter, toen een tiener, door de huisarts als 'zwakzinnig' was aangemerkt. Maar de antroposofie boeide haar. Via Willem Zeylmans van Emmichoven leerde zij Bernard Lievegoed kennen.

Lies Rijsselberghe wilde iets *doen* met de antroposofie en ze zocht naar een doelgroep. Ze koos – ondanks haar aanvankelijke weerstand – toch voor de gehandicapte medemens. In 1957 startte zij in het huis waar zij toen woonde 'Huize Thomas', een kinderdagverblijf voor

gehandicapte kinderen. Bernard Lievegoed en zijn vrouw Nel Schatborn waren haar adviseurs en haar grote voorbeelden.

Toen er steeds meer kinderen naar Huize Thomas kwamen voor wie een residentiële opvang nodig was begon Lies Rijsselberghe uit te zien naar een plek dit te realiseren. Die vond ze nabij De Koog op Texel. Daar was in 1952 een herstellingsoord gebouwd voor opvang van kinderen uit Amsterdam die verzwakt waren en aan moesten sterken en die toen 'bleekneusjes' werden genoemd. Omdat de toeloop naar deze opvang in de loop van de jaren terugliep, kwam het huis - dat 'Kinderdok' werd genoemd - leeg te staan.

Van 1964
tot 1976

*De bleekneusjes van
het Kinderdok in de
jaren 50*

Met het doorknippen van een lint door Mevrouw Hudig (bestuurder Johannesstichting) wordt het Maartenhuis geopend. Links van het midden van opzij Lies van Rijsselberghe

In 1964 kocht zij het huis, namens een inmiddels opgerichte stichting, de Johannesstichting. Het nieuwe huis kreeg de naam 'Maartenhuis', naar een huisvriend die deze voornaam had. Maar de naam verwees ook naar St.Maarten, die als soldaat in het Romeinse leger een bedelaar die het koud had de helft van zijn mantel – die hij in tweeën sneed – aanbood, waarop de bedelaar zich kenbaar maakte als Christus. Het delen van iets van jezelf met een behoeftige was voor Lies Rijsselberghe een belangrijk thema. Het Maartenhuis startte dat jaar op het feest van Sint Maarten (11 november) met zestien

kinderen van Huize Thomas. De veelal jonge medewerkers, die voor het grootste gedeelte van buiten het eiland afkomstig waren, legden een enorme betrokkenheid aan de dag. Die betrokkenheid hield hen overeind tijdens werkdagen die vaak van 7.00 – 19.00 uur duurden. Daar kwamen vaak nog nachtdiensten, bewonersbesprekingen en de voorbereiding van de jaarfeesten bij. Meer dan twee weken vakantie in de zomer hadden ze niet. In de andere vakanties gebeurde het regelmatig dat familieleden kwamen logeren en een handje hielpen. Bovendien waren de verdiensten gering.

In de organisatie ontstond langzamerhand een splitsing tussen aan de ene kant de 'deskundigen' die vaak lid waren van de Antroposofische Vereniging en die zichzelf volledig wegcijferden, en aan de andere kant de 'gewone' (dikwijls ongeschoolde) medewerkers die vaak wel interesse hadden in de antroposofie, maar daar niet fanatiek in waren. Naar de 'deskundigen' ervoeren zij een afstand.

In 1971 schreven medewerkers een brief naar het bestuur van de Johannesstichting en naar de gemeente om uiting te geven aan hun ongenoegen. De partijen kwamen echter niet tot elkaar.

Ook het opgaan van de Johannesstichting in de Stichting voor Sociale Heilpedagogie in de nieuwe Raphaëlstichting voor Sociale Heilpedagogie in 1973 bracht onrust met zich mee. In de periode die daaraan voorafging bleek steeds duidelijker dat de overheid niet tegemoet wilde komen aan de uitbreidingsplannen op het eiland. Berichten dat men de locatie liever wilde opheffen, zullen de stemming er niet beter op hebben gemaakt.

Juni 1969 – Koningin Juliana tijdens een bezoek aan Texel. De kinderen van het Maartenhuis voeren een bewegingsspel op. Rechts naast de vorstin Lies van Rijsselberghe.

Halverwege de jaren zeventig stapelden de problemen zich op. Een aantal medewerkers zocht in 1975 contact met de vakbond. Deze schakelde de GGD en de Geneeskundige Inspectie voor de Geestelijke Volksgezondheid in.

De Inspectie concludeerde ondermeer dat er sprake was van een te hoge werkdruk, te lange werkdagen, onvoldoende geschoold personeel, ontoereikende brandveiligheid, een werksfeer die veel te wensen over liet en een chaotische financiële situatie.

Op 5 december 1975 kwam het advies het Maartenhuis te sluiten. Een plan om orde op zaken te stellen kon het tij niet keren. De locatie ging in oktober 1976 definitief dicht.

De Raphaëlstichting ging op zoek naar een nieuwe locatie om de bewoners onder te brengen. Behalve kinderen woonden er inmiddels ook jongvolwassenen en volwassenen.

Carolien Visser schreef over die periode in haar boek 'Wij bouwden eens een dorp': *In die tijd kregen we met moeilijkheden van het Maartenhuis op Texel te maken. Wij hadden al moeten fuseren. Dat was de eis van de overheid. Het Maartenhuis kampte met financiële moeilijkheden, zodat het zover kwam dat de enige wasmachine die ze daar hadden voor al die natte kinderen niet gerepareerd werd, omdat er nog schulden waren bij de leverancier. Ook de kosten van de waterleiding waren niet betaald, zodat het waterleidingbedrijf op het punt stond de waterleidingvoorziening op de Noordlaan (waar de familie Visser toen woonde – JV) in Schoorl af te sluiten, omdat wij door de fusie medeverantwoordelijk waren. Dat hebben we gelukkig kunnen beletten. Er ontstonden daar ook allerlei*

Foto links: Het Raphaëlhuis in Bergen

moeilijkheden tussen de groepsleiding en de klasleerkrachten. Op de cursus wilde bepaalde mensen niet naast elkaar zitten. (–)

Eens kwam dr. Engelhard, inspecteur van volksgezondheid, mee naar Texel. Hij was ongerust over de gang van zaken. Het was in de tijd van Dennendal, de inrichting in Den Dolder. (–)

Engelhard was bang voor Dennendalse toestanden en hij vond dat de bevolking van het Maartenhuis bij ons in de buurt moest worden ondergebracht. En zo kwamen de kinderen van het Maartenhuis naar Bergen.

Het Raphaëlhuis

'Het leven stroomt je tegemoet'

In 1976 werd een voormalig retraitshuis van de paters Redemptoristen aan de Loudelsweg in Bergen gehuurd.

Van de 40 bewoners die nog op het Maartenhuis woonden, verhuisden er 30 naar deze nieuwe locatie. De eerste groep in oktober 1976, de tweede in december van dat jaar. Het gebouw werd ondertussen grondig gerenoveerd door aannemer Tuin – die later ook Scorlewald en Midgard gebouwd heeft – en

van 1976
tot 1988

Helmuth Pohlmann
St. Jansfeest 1979

kreeg een nieuwe naam: het Raphaëlhuis. De nieuwe bewoners zouden de basis vormen voor een instituut dat zich speciaal ging richten op bewoners met een grote zorgzwaarte, het geplande De Weydt, Midgard dus.

De leiding was in handen van Helmuth Pohlmann. Eén jaar na de komst van de bewoners blikt hij in de nieuwsbrief 'Het Raphaëlhuis' terug.

Daar stonden we dan, kinderen en medewerkers! Bij elkaar toch zo'n 60 mensen. Dit huis moesten wij nu vullen. En niet alleen het huis, nee, ook het leven in dit huis moest vorm en inhoud krijgen. (-) Antwoord vinden en geven op al die verschillende ontwikkelingsstoringen, vraagt o.a. veel fantasie en een goed waarnemingsvermogen van de mensen die onze kinderen willen helpen. Steeds kijken: waar moet ik ingrijpen en waar moet ik mij terughouden; waar moet ik activiteit brengen en waar rust. (-)

Dat het een goede tijd was het afgelopen jaar, kun je zien wanneer je nu door het Raphaëlhuis loopt. Het leven stroomt je tegemoet. Je kunt het ook beleven wanneer je 's nachts door het huis loopt en je ziet en je hoort de kinderen rustig en ontspannen in hun bedjes slapen.

Het Raphaëlhuis werd mooi gerestaureerd. Het was schitterend gelegen; van de weg afgeschermd door bomen en omgeven door een stuk bos, een boomgaard, een kloostertuin en een vijver. Medewerkers uit die tijd beschrijven het gebouw als een soort mens met een hoofd, een romp, twee armen en twee benen. In het hoofd, de voormalige kapel kwam na de verbouwing de zaal voor culturele activiteiten.

Paul Kriek in gesprek met dokter Damen tijdens de presentatie van de plannen van Midgard in november 1985

Paul Kriek werkte er als groepsleider, werkplaatsleider en (vanaf 1981) als leidinggevende.

Ik weet nog goed: eerst ging ik een weekje op het Raphaëlhuis meelopen. Je werd dan 'gewogen' door je aanstaande collega's. Ik was meteen verkocht! De zó andere manier van kijken naar mensen met een beperking. Vooral dat gemeenschappelijke vond ik geweldig!

Het begin was erg hectisch. De kinderen die van Texel kwamen en ondertussen die verbouwing... Maar het was ook heel gestructureerd. Dat was de kracht van de dagopbouw.

Iedereen deed van alles. We probeerden ook zo te roosteren dat medewerkers die de kinderen naar bed brachten, ze 's ochtends ook weer wekten.

In het begin waren er alleen (werk)klassen waar zoveel mogelijk volgens het vrijeschoolleerplan werd les gegeven. In de loop van de jaren kwamen daar werkplaatsen bij: een bakkerij een kaarsenmakerij, een mandenvlechterij en een weverij.

De meeste medewerkers en bewoners hechten al snel aan de plek. Een aantal medewerkers gingen er ook wonen. Werk en privé liepen als vanzelfsprekend door elkaar. Men

werkte zes dagen in de week, met eens in de drie weken een vrij weekend. Er waren alleen fulltime dienstverbanden. Roosterproblemen werden onderling opgelost, er werd niet met invallers gewerkt. Een hechte gemeenschap dus. Vandaar ook het verzet toen de voorgenomen verhuizing naar het nieuwe Midgard in 1988 dichterbij kwam.

Citaat uit de Raphaëlkrant van 1985 over het St.Jansfeest:

Op 24 juni vieren we St. Jan. De zon is op het hoogste punt gekomen, de nachten zijn het kortst. Dit is een uitbundig feest met veel vrolijke liederen en bloemenkransen op het hoofd. In de tuin zijn allerlei spelletjes te doen, met veel water om af te koelen. Er worden broodjes gebakken en appeltjes gepoft, gedanst en gezongen. Tegen de avond wordt het St.Jansvuur aangestoken. De uitgelatenheid van de dag komt langzaam tot rust bij de dansende vlammen van het alles verterende vuur. De zomer zou je als een vuur kunnen zien, een vuur dat brandt op zijn hoogtepunt en dan langzaam afneemt en sterft. Een stukje van dat vuur nemen we dan allemaal mee in ons innerlijk, om te koesteren, als straks de herfststormen weer razen.

Henny van Dijk legt de plannen van Midgard uit aan genodigden voorafgaand aan de boomplantdag op de nog kale bouwgrond in 1985

In de loop van de jaren ontstond onenigheid over de vraag of het Raphaëlhuis zich tot kinderen zou moeten beperken. Dat betekende regelmatig doorplaatsing van bewoners. Iets waar veel medewerkers op tegen waren; zij hadden zo'n sterke band met de kinderen gekregen dat het ondenkbaar was afscheid van hen te moeten nemen. Helmuth Pohlmann, die als leidinggevende was aangesteld, was echter van mening dat doorplaatsing noodzakelijk was.

In 1981 – het jaar van de officiële opening van Scorlewald – kwam het tot een conflict. Helmuth Pohlmann stapte op, de beleidsgroep rond de leidinggevende (de Kern) trad af. Henny van Dijk, die vanaf 1972 op Scorlewald

werkzaam en daar kerngroeplid was, werd door de Raphaëlstichting aangesteld als nieuwe leidinggevende, bijgestaan door Paul Kriek die als enige van de Kern was aangebleven. Paul zou zich voornamelijk gaan bezighouden met de financiën. Beiden zouden later ook de leiding van Midgard op zich nemen.

Henny van Dijk kijkt nu terug op die tijd: De door Helmuth Pohlmann ingezette heilpedagogie voor kinderen had geresulteerd in structuur, dagverloop, school, jaarfeesten en nog meer. Echter het lukte hem en zijn medewerkers niet om de 'sociaaltherapie' voor de volwassen bewoners vorm te geven. Dat was ook nog helemaal nieuw in die tijd. Alles moest nog worden uitgevonden.

Deze opgave werd door medewerkers als Piet Spil (kaarsen), Johannes Krausen (bakkerij), Joke Bos (papier) en vele anderen aangepakt en gaandeweg ontstonden er arbeidsprocessen die het ook voor mensen met een ernstige ontwikkelingsstoornis mogelijk maakten om hun bijdrage te leveren. In die tijd, waarin de modernste instituten trots waren dat er buiten de slaapzaal ook nog een dagverblijf bestond waar de bewoners dan in de box gelegd werden, was dit een unicum. Ook nu nog kan de research die op dit gebied is gedaan voor vele instellingen buiten de Raphaëlstichting als voorbeeld gelden. Er ligt een schatkist aan ervaringen!

'Juf' Tine Verhagen schrijft in de Raphaëlkrant van 1985 over het begin van de dag in haar klasje:

Nadat we ons ochtendlied hebben gehoord en gezongen gaan we in de kring staan, de voeten gesloten, de handen gevouwen (wat soms een heel probleem kan zijn) en zeggen we de och-

tendspreuk. Daarna wenst ieder kind apart de juffrouw een 'goede morgen'. Als we melk gaan drinken heeft ieder kind zo zijn eigen taak: kopjes

pakken, inschenken, afwassen, enz. Als de melk op is, benutten we het samenzijn voor een kringgesprek waarin we praten over de belangrijkste gebeurtenissen, en soms vertelt de juf nog een verhaaltje als dat bijvoorbeeld nodig is om de opgewondenheid van de morgen kans te geven om tot rust te komen. Iedere dag zoeken we uit wat voor dag het is, schrijven deze op het bord met de maand en de laatste tijd zelfs het jaar erbij.

Inzet:
Kijkend naar rechts:
Tine Verhagen

VERNIEUWEND KLEINSCHALIG

1980/81

TOEN DE PLANNEN voor een instituut in Schoorl steeds meer vorm begonnen te krijgen, was er veel weerstand bij de bevolking van Schoorl. Was het niet te groot voor zo'n kleine gemeente? Hoe zouden de toeristen erop reageren? Zouden de huizen niet in waarde dalen? En: gaf het bouwverkeer niet teveel overlast?

Een viertal voorlichtingsdagen voor de bevolking in de periode 1973 – 1976 wist de kou grotendeels uit de lucht te nemen.

Toch zorgden bezwaarschriften, aanvullende maatregelen en eisen voor behoorlijke vertraging. Zo eiste de gemeente dat het aantal bewoners niet hoger mocht uitkomen dan 100, terwijl de plannen op een bepaald moment gebaseerd waren op een aantal van 118. Ook moest er een speciale bouwweg door de weilanden worden aangelegd om de Duinweg te ontlasten. In het bestemmingsplan werd vastgelegd dat het instituut zou worden omgeven door zgn. 'beschermende groenzones', zodat vakantiegangers niet met 'menselijk leed' geconfronteerd zouden worden.

In 1973 verklaarde de gemeente zich bereid mee te werken aan de plannen. Drie jaar later volgde de goedkeuring van het bestemmingsplan en de exploitatieovereenkomst.

Norbert Visser schreef in 1977 n.a.v. van het heien van de eerste paal, over deze moeizame voorbereidingsperiode:

De langdurige procedure had één voordeel: ook het ministerie staat intussen op het standpunt dat kleinschaligheid niet zonder meer verwerpelijk hoeft te zijn.

En zo is na elf jaar 'worstelen' de dag aangebroken, waarop voor iedereen zichtbaar en hoorbaar met het aanbrengen van de fundamenteën voor de dorpsbouw kan worden begonnen. Het heien wordt hiermee een symbool voor de 'hardnekkige' doorzetting van alle betrokkenen, pupillen, medewerkers, bestuur en overheid, waardoor na 13 jaar (het bouwen neemt nog zo'n twee jaar in beslag) het plan voor de vorming van een 'kleinschalige' gemeenschap zal worden gerealiseerd.

Om de druk op de drie oorspronkelijke locaties aan de Bickerslaan en Duinweg te verlichten, waren er aan de rand van de bouwlocatie al enkele noodgebouwen neergezet waar de zaal, de keuken en de instrumentenbouw in werden ondergebracht.

Jan Jansen heeft bijna zijn hele werkzame leven als kok en bakker bij Scorlewald gewerkt. Hij is inmiddels met pensioen. Hij herinnert zich die tijd van pionieren nog heel goed:

Ik ben in 1972 aangenomen door Norbert Visser. Had geen ervaring in de zorg. Wel in de horeca. Al tien jaar werkte ik als kok voor diverse sterrenrestaurants in Amsterdam, maar ik zag daar toch geen toekomst voor mij. Een hele overschakeling dus: de bewoners, het biologisch dynamisch eten en de gebrekkige omstandigheden in het begin. In een keukentje van vier bij vijf meter stonden twee gasstellen met ieder vier pitten. Daar moest ik elke dag een maaltijd voor 60

mensen (bewoners en medewerkers) te voorschijn zien te toveren.

Ik herinner me nog de eerste dag-op-proef. Ik schrok me dood! De bewoners die op je afstormden en je het hemd van je lijf vroegen. Aan het einde van de ochtend dacht ik: dit is niks voor mij. Toen kreeg ik 's middags een rondleiding van Helmuth Pohlmann langs de werkplaatsen en zag ik hoe geconcentreerd ze aan het werk waren en wat voor mooie producten er werden gemaakt! Ik was om. Ook omdat me in het vooruitzicht werd gesteld dat er heel snel een nieuw instituut zou komen met een mooie keuken. Tsj... dat zou nog tien jaar duren... Norbert kwam regelmatig langs, gaf me een klop op de schouders en zei dan: 'En... hou je het nog vol?'

De verhuizing naar de noodlocatie aan de rand van het bouwterrein maakte het werk wel een stuk makkelijker. En toen in we de keukens van het nieuwe Scorlewald terecht konden was het helemaal geweldig. Het was toen gebruikelijk dat medewerkers de nieuwe huizen zelf inrichtten en ook de muren gingen sluisen. Dat deden wij ook met de keukens. Zo maak je zo'n ruimte helemaal van jezelf.

Ik herinner me ook een donderdagavond toen we met een groep medewerkers ons nieuwe instituut gingen kleien. Geweldig. Van alles kwam tevoorschijn. Een put midden op een plein, mooie gebouwen... We boetseerden ons eigen Scorlewald!

Het was de tijd van de flowerpower, mannen-metbaarden en de grote idealen. Dat viel me echt op: dat idealistische. Daar werd ik ook warm van. Er werd veel van je verwacht. Je moest meedoen aan de vergaderingen op donderdagavond en de jaarfeesten. Maar ik vond dat geen probleem. Niemand eigenlijk. Het maakte mij niet uit of ik op mijn werk was, of dat ik thuis was. Ik werkte wel 50 – 60 uur per week, maar je ging gewoon door tot het werk af was, ook al werd je voor al die extra uren niet betaald.

En wat me ook opviel was dat je veel vrijheid kreeg in het indelen van je werk. Dat was ik in de horeca niet gewend.

Op 19 september 1979 wordt in de stromende regen de eerste paal geslagen. De bouw, die in totaal twee jaar zou duren, kon beginnen. In 1980 werd Karminaal, het eerste gebouw van Scorlewald, in gebruik genomen. Hetzelfde jaar dat Kees van Eijck van Heslinga,

die de bouw intensief had begeleid en tot dan toe parttime was gedetacheerd door Bouwcentrum Rotterdam, in dienst trad als directeur van de Raphaëlstichting.

Ook werd in dat jaar in de grote zaal, waar het dak nog niet opzat, de grondsteen* gelegd in aanwezigheid van het echtpaar Lievegoed en Lena Struik als 'eerste heilpedagogen' van Nederland.

Een bijzondere gebeurtenis die op de aanwezigen grote indruk maakte. Oud-bestuurder Marinus van der Meulen verwoordt het in een interview vanwege zijn afscheid in 2012 als volgt:

De eerste bewoners van Karminaal

Er staat me ook een 'oerbeeld' bij uit die tijd: mijn eerste Michaëlsviering op Scorlewald in september 1980 toen de grondsteen werd gelegd in een nog niet afgemaakte zaal, zonder dak onder een heldere sterrenhemel en daarbij het sterke gevoel deel uit te maken van een gemeenschap toen. En het was werkelijk zoals Norbert Visser het later opschreef: de open weidse sfeer onder de sterrenhemel ontmoette op dat moment de sfeer die in onze harten leefde.

30 oktober 1981 vond de officiële opening plaats door Prinses Juliana. Het viel op met hoeveel belangstelling ze naar de verhalen van de bewoners luisterde tijdens haar rondleiding langs de werkplaatsen.

Klaas (links op de voorgrond) herinnert zich die dag:

Ik woonde al vanaf 1974 op Yggdrasil. Ik wilde niet meeverhuizen naar Scorlewald, maar was natuurlijk wel bij de opening. Ik had een heel

leuk boeketje voor de prinses dat ik haar mocht geven. Op de foto kun je zien dat ze er blij mee was. Nu woon ik in het nieuwe

Iduna achter het kantoor van de Raphaëlstichting aan de Duinweg. Dat bevalt me erg goed. Als je dat

vergelijkt met vroeger... In Yggdrasil sliepen we met vier mensen in stapelbedden op één kamertje.

*Norbert Visser bij
aanvang van de uit-
voering van Parsifal.
Links op de foto zit
Carolien Visser*

Hoe zag het nieuwe Scorlewald er eigenlijk uit?

Norbert Visser beschreef het plan voor de de instelling als volgt:

*Tot in de bouw is getracht de gemeenschapsge-
dachte tot uitdrukking te brengen. De bouw is
kleinschalig. Er is een dorpsplein en er zijn (kor-
te) straten. De gebouwen zijn feitelijk huizen. Er
is geen directiegebouw, de administratie bevindt
zich op de eerste etage van een huis waarin mu-
ziek gemaakt wordt, bewegingstherapie gegeven
wordt en waarin zich een klein zwembad bevindt.
Er zijn zes gezinswoningen waarin medewerkers
met hun gezinnen wonen. Het hoofdgebouw is de
zaal die zo groot is dat allen de (vele) feesten die
een jaar rijk is kunnen vieren, samen met ouders
en vrienden.*

*En dan is er, direct aan één van de ingangen van
het dorp, het gebouw waar dagelijks gewerkt wordt*

*en waarin ook de productieve therapieën zijn ge-
vestigd. Twee pottenbakkerijen, één voor het pro-
ductieve en één voor het vrije kunstzinnige werk,
een vrije houtwerkplaats, een metaalwerkplaats
en de grote muziekinstrumentenbouw-werkplaats,
waar onder een eigen merk (Choroi) en naar
eigen modellen, snaarinstrumenten worden ge-
bouwd die over de hele wereld verstuurd worden.*

*Norbert en Carolien
Visser tijdens een reis
naar Japan, 1995*

En natuurlijk is er de biologisch-dynamische tuinbouw. Tussen de woningen bevindt zich een weverij en er zijn er nog andere ruimten waar van alles gedaan kan worden. (uit: Opmaat naar de toekomst – 33 jaar Scorlewald)

Buiten de instelling woonde een groep van elf bewoners in ‘het oude’ Yggdrasil aan de Bickerslaan. Later werden daar in de buurt nog een drietal ‘socio-woningen’, voor bewoners die – net als op Yggdrasil – minder begeleiding nodig hadden, aan toegevoegd: Mekone, Iduna en het Zeepaard. Weer later zouden drie locaties buiten Schoorl worden gerealiseerd: zorgtuinderij Oosterheem in Broek op Langedijk, zorgkwekerij Croon en Bergh in Burgerbrug en Zorgboerderij Dijkgatshoeve in Wieringerwerf.

Scorlewald gold in die tijd als een voorbeeld in Nederland. Er werden (en worden nog steeds) veel rondleidingen gegeven aan studenten en andere belangstellenden. In die tijd was het heel bijzonder dat het werkleven voor gehandicapte mensen zo serieus werd genomen. Op Scorlewald ging men ervan uit dat zinvol werk gezondmakend was en dat de bewoners in staat waren om met elkaar mooie kwalitatief goede producten te maken.

Met name de werkplaats waar muziekinstrumenten werden gebouwd, oogstte veel bewondering.

Zoals gezegd was Norbert Visser degene die hier – al vóór het begin op ‘Oud Scorlewald’

– de kiem voor had gelegd. Hij was ook de initiatiefnemer van de ‘Choroi-impuls’ die zou leiden tot een breed aanbod handgemaakte snaar-, slag- en blaasinstrumenten. Choroi-instrumenten worden ook op sociaal-therapeutische werkplaatsen in Zweden, Duitsland, Zwitserland en Tsjechië gemaakt. De instrumenten vinden hun weg over de hele wereld. De instrumenten vormden ook de basis van het Scorlewald-orkest waar bewoners en medewerkers deel van uitmaakten. Het orkest wist naam te maken en verzorgde vele optredens in Nederland en in het buitenland.

Carolien Visser tijdens een muziekles. Links Remko (met geruite blouse)

* Een grondsteenspreuk is de in woorden gevatte intentie, het streven of de grondslag van het mensenwerk, waarvoor het betreffende gebouw een aardse behuizing vormt. Deze tekst wordt gewoonlijk op een oorkonde van perkament geschreven en in de grondsteen-vorm (een pentagondodecaëder) gestopt. Het is een innerlijk doorleefde en in taal gevormde uitdrukking van de wil van een mensengemeenschap. Deze mededeling kan ook een uitnodiging aan de geestelijke wereld bevatten om aan het mensenwerk op die plaats deel te nemen en dit werk te ondersteunen.

MIDGARD

VAN DE GROENE SLANG EN DE SCHONE LELIE

TOEN SCORLEWALD IN 1980 haar deuren opende, kreeg de Raphaëlstichting de handen vrij om zich op de ontwikkeling van Midgard (en later Breidablick) te richten.

De kinderen en jongvolwassenen van het Raphaëlhuis in Bergen zouden de basis gaan vormen van deze nieuwe instelling in Tuitjenhorn. Dat voornemen bestond al vanaf de start van dit huis in 1976 toen de meeste bewoners van het Maartenhuis op Texel er naartoe verhuisden omdat die locatie moest sluiten. De geschiedenis van Midgard gaat zo rechtstreeks terug tot Texel.

Zoals in het voorgaande hoofdstuk over het Raphaëlhuis stond te lezen, waren veel medewerkers en bewoners van het Raphaëlhuis erg gehecht geraakt aan de Bergense locatie. Er was weinig animo om te verhuizen naar Tuitjenhorn.

Aan de andere kant: blijven was geen optie. De overheid en de Raphaëlstichting waren overeengekomen dat er drie instituten zouden worden gebouwd en bovendien was de gemeente Bergen tegen continuering van het Raphaëlhuis op hun gemeentegrond. Midgard had in de plan-fase nog een andere naam: De Weydt. Zoals eerder vermeld was het de bedoeling dat de instelling in Alkmaar

Noord zou worden gebouwd. Maar toen ondermeer bleek dat de grondprijs te hoog uitviel én een uitbreiding voor een boerderij/tuin niet haalbaar zou zijn, werd gezocht naar andere locaties.

Bij gemeente Tuitjenhorn vond de Raphaëlstichting een gewillig oor. Burgemeester Wesselink was enthousiast over een instelling binnen zijn gemeentegrenzen.

De plannen konden nu concrete invulling krijgen.

De naam Midgard

De naam voor het nieuwe instituut kwam van Alco Carolis, die als arts aan het Raphaëlhuis verbonden was. Hij werd op een ochtend wakker met de naam Midgard in zijn hoofd.

Midgard betekent ‘midentuin’. De naam stamt uit de Noorse sagencyclus de Edda en is een aanduiding voor het gebied waar mensen wonen, tussen de boven- en de onderwereld en omgeven door een oceaan.

Toch werd al snel Goethes sprookje ‘Van de groene slang en de schone lelie’ de inspiratiebron voor Midgard. Hier is sprake van twee oevers, gescheiden door een rivier, die met elkaar in verbinding moeten komen. Door als groep samen te werken wordt het mogelijk een brug te vormen, zodat de beide kanten

1988/89

verbonden raken en er voor het geheel iets kan gaan groeien.

De eerste bewoners reageerden positief en zeer betrokken op de beelden die in het sprookje tot leven komen. In de ramen van de grote zaal (de Hieramzaal) zijn deze tot uitbeelding gebracht. Het beeld van de veerman op het middenplein is ook aan het sprookje ontleend.

Motieven uit het verhaal werden gebruikt om namen uit het Oude Testament te kiezen voor de woongroepen. Zo werd het thema van de slang die zichzelf opoffert gebruikt voor de aanduiding van de Jeftagroep. Jefta immers had beloofd om na zijn overwinning de eerste persoon die hij bij thuiskomst aantrof te offeren. En dat bleek zijn dochter Iphis te zijn.

Op 23 november 1985 werden op het nog open terrein de eerste bomen geplant door kinderen, ouders en medewerkers van het Raphaëlhuis.

Het was koud, getuige de herinnering van Kobie Kriek aan die dag, jaren later:

Er was een snerpemde en gure wind over de bevroren kleigrond, waar wij als 'Raphaëllers' probeerden bomen in de grond te planten. Met bevroren handen en betraande ogen is het nog gelukt ook! Op dat moment heb ik me echt afgevraagd waar we in hemelsnaam aan begonnen waren! En ook tijdens de bouw van het instituut bleef de kleigrond tot de verbeelding spreken en heb ik voor het eerst begrepen wat precies bedoeld werd als iemand 'uit de klei getrokken' is.

Tuitjenhorn is gebouwd op zware zeeklei. Er moesten tonnen grond aangevoerd worden om de grond geschikt te maken voor bebouwing. De bouw verliep niet voorspoedig. Zo ging tijdens het proces de aannemer failliet, waardoor er veel vertraging ontstond.

Op 10 april 1987 ging de officiële eerste paal de grond in.

Tine Verhagen was al vanaf 1976 werkzaam op het Raphaëlhuis. Zij herinnert zich de overgang naar de polder nog goed:

Het was voor ons een enorme schaalvergroting. Van het kleine Raphaëlhuis naar het grote Midgard. Er kwamen ook ineens veel medewerkers bij. Om de overgang voor te bereiden hadden we in Bergen al extra bewoners opgenomen. Je zag in die overgangperiode hoe krachtig onze bewoners waren in hoe ze de nieuwe bewoners meenamen in de vaste rituelen zoals de ochtendopeningen e.d. Dat zag je al op het Raphaëlhuis, maar ook in de beginperiode op Midgard.

*Het was de overgang van het bos naar de polder.
Eerst omhulden de bomen ons, nu hadden we het
gevoel dat de hemel ons omhulde.*

Een jaar later, op zaterdag 2 april 1988 - één dag voor Pasen, was de bouw zo ver gevorderd dat de grondsteen kon worden ingemetseld onder het toneel van de zaal. Een belangrijk element in de tekst was de intentie dat Midgard zou uitgroeien tot een gemeenschap die het doel van alle leden zou dragen, om die vervolgens te schenken aan het doel van de menswording. Het dak van de zaal was – evenals bij de grondsteenlegging van Scorslewald – nog open. Het regende, maar op het moment dat de grondsteenspreuk werd uitgesproken, brak net de zon even door.

Het eerste deel van de grondsteenspreuk:

*De zielen die hier leven
Zij zoeken hun wegen
In de krachten van het aarde-zijn.*

*Zij zoeken hun wegen,
In de machten van het licht
Om te worden tot gemeenschap
Die dragen zal het doel van ieder,
Die schenken zal
Aan het doel van de mensheid.*

Midgard was vlak aan de rand van het dorp Tuitjenhorn gebouwd, op een terrein van negen hectare.

Op 8 mei werd het kinderreus in gebruik genomen dat ook weer Raphaëlhuis ging heten. Dit huis had de beschikking over een eigen zaal voor onder andere speltherapie. In november kwamen de volwassen bewoners van het oude Raphaëlhuis over, zodat toen de oude

*Bernard Lievegoed
met zijn vrouw Nel
Schatborn tijdens de
opening van Midgard
in 1989*

locatie in Bergen kon worden opgeheven. Door nieuwe opnames groeide Midgard langzamerhand naar zo'n 80 bewoners, verdeeld over tien groepen. Behalve groepswooningen en werkplaatsen op het terrein waren er buiten het terrein een paar woningen voor medewerkers gebouwd en een zogenaamde 'sociowoning', een huis tussen de instelling (het woord instituut raakte in deze tijd in onbruik) en de buitenwereld in. Bedoeld voor bewoners die met enige begeleiding in staat werden geacht zelfstandigheid te ontwikkelen en een plek in de buitenwereld in te nemen.

29 september
1989. *Officiële opening.*
Op de voorste rij v.l.n.r.
Frank Mathijssen Gerst
(voorzitter bestuur
Raphaëlstichting), Kees
van Eijck van Heslinga
(directeur), Jos Louter
(Burgemeester Haren-
karspel), gedeputeerde
Cees Korver en Menno
Waardenburg (die toen
op Midgard woonde)

Op Michaëlsdag 29 september 1989, vond de officiële opening plaats. Het feit dat Prinses Juliana moest afzeggen wegens ziekte, kon de pret niet drukken.

Uit de Schager Courant van die dagen onder de kop 'Midgard met veel improvisatie en spontaniteit geopend':

Een bewoner van Midgard luidt samen met gedeputeerde Cees Korver met zoveel enthousiasme de grote klok, dat deze prompt vastzit. Dit voorval is typerend voor de sfeer op het instituut waar veel

plaats is voor spontaniteit. Met het luiden van de klok werd het antroposofisch instituut voor ontwikkelingsgestoorden op symbolische wijze geopend. Korver verving daarbij Prinses Juliana, die vlak voor de opening moest afzeggen vanwege een lichte griep. Ook daardoor moest er op het laatste moment veel geïmproviseerd worden.

Midgard wordt bevolkt door tachtig bewoners in de leeftijd van 6 tot 48 jaar. Voordat het instituut uiteindelijk gebouwd werd in Tuitjenhorn woonden de bewoners op Texel en daarna twaalf jaar in een tijdelijk onderkomen in Bergen. (–)

Vooraf oud-burgemeester W. Wesselink zette zich in om Midgard op te nemen binnen de gemeentegrenzen. Hij is dan ook degene die namens de gemeente de klok aan Midgard aanbiedt. (–)

Bernard Lievegoed hield die dag een voordracht over het sprookje van Goethe. Rond die tijd vond ook de uitvoering plaats van een muzikaal theaterstuk op basis van hetzelfde sprookje, dat speciaal voor deze gelegenheid was gemaakt door Norbert Visser. Henny van Dijk (die met Paul Kriek de nieuwe leiding vormde) voerde de regie.

Mede vanwege het grote aantal bewoners met een intensieve zorgvraag en de spanningen die dat met zich meebracht, maakte Midgard een moeilijk eerste fase door. Er klonk bij medewerkers regelmatig een roep om ruimere personeelsbezetting, met budgetoverschrijdingen tot gevolg. Ook wilden velen een duidelijker salarieringsstelsel, andere werktijden en een ondernemingsraad. In de begintijd werd er nog zes dagen achtereen gewerkt en namen eens in de drie weken een week-end vrij. Er ontstond een kloof tussen medewerkers en Henny van Dijk die in 1992 leidde tot een crisis.

1994 – CAO en nieuwe start

Uit onvrede met de bestaande (soms onduidelijke) regelingen omtrent inkomensvorming en arbeidsvoorwaarden, schakelden enkele medewerkers in 1993 de vakbond in. Zij stelden het feit aan de orde dat er op Midgard en Scorlewald niet geheel volgens de CAO werd gewerkt. Het op hoofdlijnen integraal toepassen van de CAO bleek een langdurig proces te zijn. De werkzaamheden van de medewerkers moesten worden beschreven en in functiegroepen ingedeeld. In 1994 werd de invoering afgerond, zowel op Midgard als ook op Scorlewald. Er kwam nu ook een ondernemingsraad. Een novum voor de Raphaëlstichting. Met behulp van een externe deskundige werd er een vernieuwingsproces in gang gezet. Marinus van der Meulen - opleidingscoördinator van de Raphaëlstichting – werd in 1993 aangesteld als algemeen coördinator van Midgard. Hij zou deze functie tot 2000 bekleden. In dat jaar werd hij benoemd als bestuurder van de Raphaëlstichting. Een functie die hij tot aan

Opvoering van het sprookje 'Van de Groene slang en de schone lელიe' tijdens de opening

zijn pensioen in 2012 zou blijven uitoefenen. Midgard maakte zo – een paar jaar na de oprichting – een nieuwe start.

Op het terrein van de instelling waren diverse werkplaatsen waar op een ambachtelijke wijze prachtige producten werden gemaakt, zoals de papierwerkplaats, de mandenmakerij, de pottenbakkerij en de kaarsenmakerij. De kaarsen – die ook al in de tijd van het Raphaëlhuis werden gemaakt – waren tot ver in de omgeving een begrip en vonden gretig aftrek. Ook werkten bewoners in de keuken, de bakkerij en de tuingroep (waar later een boerderijwerkplaats aan zou worden toegevoegd).

De kinderen die op Midgard woonden, gingen overdag naar klassen waar volgens de vrijeschoolpedagogie werd les gegeven. Er waren vier klassen die op leeftijd waren ingedeeld. Later werd een speciale werkklas toegevoegd om de oudere kinderen voor te bereiden op het werk in de werkplaatsen.

Uit een interview met bakker Johannes Krausen in 1996:

Als oefening vraag ik aan de cheffin: 'Neem jij de bakkerij over, want ik moet naar de wc'. De eerste keer dat ik op die manier vijf minuten afwezig ben, is zij geschokt. Na de eerste schok blijkt zij het toch leuk te vinden en oefenen we dit vaker. Ik blijf stap voor stap langer weg. Op een gegeven moment kan ik een half uur wegblijven, want de cheffin groeit in haar rol. Zij wordt niet alleen gedurende mijn afwezigheid, maar ook met mij erbij steeds zekerder. Haar groeiende zelfstandigheid betekent ook voor mij een grotere onafhankelijkheid.

Fia Willemstein, werkplaatsleider van de pottenbakkerij in een interview uit 2010 over haar kennismaking met de bewoners:

Bij een uitvoering van het Nederlands euritmiegezelschap in theater De Vest in Alkmaar waarin het 'Sprookje van de groene slang en de schone liele' centraal stond, was de hele Midgard-gemeen-

Midgard pottenbakkerij met daarachter zichtbaar de oude voetbalkantine die achtereenvolgens dienst heeft gedaan als schoolgebouw, tijdelijke medewerkerswoning, werkplaats en kinderdagcentrum De Appelboom

schap aanwezig. Ik weet nog goed ... ik zat daar midden in de zaal en gedurende die voorstelling dacht ik: hoe is het mogelijk dat zij dat doen met elkaar? Ik was getroffen hoe de bewoners daarnaar keken. Je merkte: de beelden die ze daar op het toneel zagen... die begrepen ze ook. Later hoorde ik dat het sprookje ook het thema van Midgard is. De glasramen in de grote zaal zijn daar ook op gebaseerd. (-)
Ik begon als invaller op de pottenbakkerij-werkplaats en werk er nog steeds, nu al 17 jaar.

Ik zag hier ook hoe het thema uit het sprookje (de integratie van de zielekrachten denken-voelen-willen) wordt gedáán. De manier waarop mensen met elkaar omgingen sprak me ook enorm aan; vanuit de gelijkwaardigheid, het gemeenschappelijke en de samenwerking. Een mens leeft niet alleen, je leeft en werkt met elkaar. Je ontwikkelt je aan elkaar. Met dat thema was ik al lange tijd bezig en dat zag ik hier volop om me heen in de praktijk gebracht!

BREIDABLICK

... ZODAT DE PLEK WAAROP WIJ WONEN EN WERKEN MET LICHT EN LEVEN VERVULD MAG WORDEN.

IN DE EERSTE PLANNEN had Braidablick nog als werknaam De Horn. Samen met De Weydt (het latere Midgard) zou de instelling in Alkmaar Noord verrijzen. Maar het liep anders. Voor een nieuwe locatie hadden de provincie Noord-Holland en de Geneeskundige Inspectie voor de Geestelijke Volksgezondheid, de eis gesteld dat deze in de stad Amsterdam moest komen.

In brieven van het ministerie werd echter gesproken over de 'gezondheidsregio Amsterdam'. Dat opende perspectieven, want een instelling midden in een hectische stad had bepaald geen voorkeur.

En zo begon een rondgang langs gemeenten. Bij de eerste gemeente was het al meteen raak! Burgemeester Wim Cattel van Middenbeemster verwelkomde het initiatief met open armen. En... er lag een stuk grond klaar dat heel goed de bestemming gezondheidszorg kon krijgen.

De bewoners van het dorp werden op verschillende avonden in het 'Heerenhuys' voorgelicht over de plannen.

Ton Beemster, directeur van de instelling, herinnert zich deze avonden nog goed:

Het waren erg leuke en druk bezochte avonden. Ook de dominee van het dorp was daarbij aanwezig. We spraken daar ook over de antroposofische visie.

Een enkeling had moeite met de plattegrond van het terrein met zijn ronde vormen; dat zou niet passen in de structuur van de polder.

Maar er is nooit een bezwaarschrift ingediend. We hebben altijd veel warmte beleefd vanuit de bevolking. Nu nog.

In 1991 werd groen licht gegeven voor de nieuwbouw en kon de grond worden aangekocht.

Het 'Fonds Werkgemeenschap Raphaëlstichting' (een stichting voor goede doelen om extra ontwikkeling mogelijk te maken) kocht een

1995/97

Ton Beemster voor
Ostara in aanbouw

Nieuw wooncomplex voor verstandelijk gehandicapten in Beemster 1995

„De mensen moeten hier straks in rust en harmonie kunnen leven”

MIDDELBEEEMSTER
Ostara is het nieuwe gezondheidscomplex voor de Rijsoort, onderdeel van de 'Werkgemeenschap Raphaëlstichting' voor sociale hulpverlening. Het is een gebouw met een unieke vormgeving, waarin de mensen met een verstandelijke handicap kunnen wonen en werken. Het gebouw is nu in aanbouw en zal in 1997 worden voltooid. Het is een belangrijk project voor de provincie Noord-Holland en de Geneeskundige Inspectie voor de Geestelijke Volksgezondheid.

Nieuw dorp
Het dorp Beemster, dat behoort tot de gemeente Oostvoorne, is nu een dorp met een eigen karakter. Het dorp is nu een dorp met een eigen karakter. Het dorp is nu een dorp met een eigen karakter.

Arbeid
De gemeente Beemster heeft een aantal vacatures openstaan voor de functie van...
De gemeente Beemster heeft een aantal vacatures openstaan voor de functie van...
De gemeente Beemster heeft een aantal vacatures openstaan voor de functie van...

aangrenzend stuk grond en een belendend schoolgebouw om de mogelijkheden voor Breidablick te vergroten. In 1993 werd met de verbouwing van de voormalige school begonnen. In dit gebouw zouden ondermeer een aantal werkplaatsen worden gevestigd. Op 24 juni 1994 ging onder grote belangstelling de eerste paal de grond in.

Eerste Pinksterdag, op 26 mei 1995, vond in de ochtend de grondsteenlegging plaats en klonk voor het eerst de grondsteenspreuk.

*Wij willen ons herinneren
dat we allen eens besloten hebben
om zorg te dragen voor onze medemens.*

*Deze herinnering geeft ons de kracht
om de zelfzucht van het denken,
het onwaarachtige van het voelen
en de tot ziekte voerende eigenwil
te bestrijden.*

*Zodat
in het hoofd het vrije denken ontstaat,
in de borst het medelijden opwelt
en in de ledematen de sociale wil ontspruit.*

*Moge dit alles groeien
in samenklank
met de tegemoetkomende geest,
die wij vragen ons aan te horen,
zodat de plek
waarop wij wonen en werken
met licht en leven
vervuld mag worden.*

Een paar maanden later, op 28 augustus 1995, kwamen de eerste bewoners.

Marcel Chenevert: *Ben ik dat op die foto? Ik kan het me niet herinneren. Wel herinner ik me het kennismakingsgesprek met Ton Beemster (links op de foto), Marjon Rijper (rechts) en Elly Molenaar in het oude*

schoolgebouw. Toen was Breidablick nog volop in aanbouw. Ik woonde toen op het Zonnehuis in Zeist, maar moest daar weg vanwege mijn leeftijd. Ik heb inmiddels op drie locaties op het terrein gewoond: in een woongroep op Artaban, op een appartement in het Johanneshuis en de laatste paar jaar met twee andere jongens in een huis op het terrein.

Dat er sprake was van een goede samenwerking tussen instelling en gemeente, blijkt ook uit het voorwoord dat burgemeester Wim Cattel in het boekje 'Breidablick – sociaaltherapeutische gemeenschap' schreef: *Er is aan de rand van het dorp een prachtige woonvorm ontstaan door de uiterst fraaie organische bouwstijl en, niet te vergeten, de prachtige aangelegde tuin in combinatie met het voor de Beemster zo typerende achterliggende weiland. Als gemeente Beemster zijn wij dan ook best trots*

dat wij Breidablick zo'n mooie plek hebben kunnen bieden. Wij hopen natuurlijk dat iedereen zich al wat begint thuis te voelen, zo binnendijs in de mooie polder.

Breidablick heeft het sociale karakter van het dorp zonder meer positief beïnvloed. Het is inmiddels een vertrouwd beeld geworden dat bewoners door het dorp wandelen en boeken lenen bij de plaatselijke bibliotheek. Het is niet alleen gewoon om bewoners van Breidablick tegen te komen, maar ook weten de inwoners van onze polder de weg naar Breidablick te vinden.

Waar voor de bouw van Scorlewald en Midgard werd gekozen voor architect Van der Pluim, werd voor Breidablick de voorkeur gegeven aan het bureau Alberts en Van Huut. Ton Alberts en Max van Huut waren gepassioneerde pleitbezorgers voor het organische bouwen. Ze hadden naam gemaakt met het ontwerp voor het hoofdkantoor van de NMB-bank (nu ING), gebouwd in 1987 in Amsterdam Zuidoost. Uitvoerend architect was Bert Kouwenberg, Tuin- en landschapsarchitectenbureau Copijn ontwierp de tuin en de plattegrond van het terrein.

Ton Beemster daarover:
Toen we voor het eerst het terrein opliepen vond Hyco Verhaagen (van Copijn – JV) een slakkenhuis en zag toen de plattegrond voor zich. De zaal, de keuken en het restaurant zouden in het hoger gelegen centrum worden gebouwd. De woonhuizen kwamen te liggen aan een weg die als een uitwikkende spiraal naar beneden zou lopen. Er was een goede samenwerking tussen het architectenbureau en Copijn. De inrichting van het terrein en de bouw gingen gelijk op.

Over de spiraalvorm als ontwerpbasis voor Breidablick schrijft architect Bert Kouwenberg:

De spiraal is de vorm die de beweging van alle dingen symboliseert en daardoor een link legt met de historie van de Beemster. De spiraal die ondanks zijn middelpunt open is, en zowel naar binnen als naar buiten gericht beschutting biedt, saamhorigheid ondersteunt, als ook uitnodigt om de wereld in te gaan. De spiraal is tevens de vorm van ons fysieke evenwichtsorgaan, vormgegeven evenwicht als oerbeeld, die de verstoorde mens kan helpen zijn evenwicht te her-inneren.

14 Mei 1997 werd Breidablick officieel geopend. Door een pijlschot van oud-bestuurder Frank Mathijssen Gerst ontvlamde de grote hooimijt op het eiland in de vijver. Een groot vuur bood de aanwezigen licht en warmte, de kwaliteiten waarmee Breidablick wil werken. Vervolgens voerden bewoners en medewerkers een toneelstuk op dat was gebaseerd op de mythologie van de Edda. Het toonde het lot van de lichtgod Balder die in het paleis Breidablick woonde, maar in de onderwereld moest afdalen om later weer te herrijzen.

14 mei 1997, officiële opening

Uit het Noord-Hollands Dagblad een dag later: Een organisch kunstwerk van 17 miljoen gulden. Dat is de sociaal-therapeutische gemeenschap Breidablick in Middenbeemster volgens K. van Eijck van Heslinga, bestuurder van de Raphaëlstichting waar Breidablick een onderdeel van is. Gisterenmiddag werd het gebouwencomplex aan de Bamestraweg officieel geopend. De elementen water, vuur en wind stonden bij de openingshandeling symbool voor gemeenschapsleven, geestkracht en verbinding van 72 verstandelijk gehandicapte bewoners met hun omgeving. (-) Breidablick is een lang gekoesterde wens van de Raphaëlstichting. Uit de toespraak van Van Eijck van Heslinga bleek dat het plan al in 1968 gestalte kreeg. Beemster kwam als locatie pas veel later in beeld.

In de zomer die daarop volgde werd een feestweek georganiseerd waar de dorpsbewoners bij werden uitgenodigd.

Rob Blok: Inderdaad. Daar zit ik. Links op de foto naast Remko Visser. Ik woonde al op Oud Scorlewald vanaf 1967. Later ben ik verhuisd naar Brumbane op het nieuwe Scorlewald. Daar speelde ik lier in het Scorlewaldorkest. We gaven uitvoeringen in Bazel en Dornach. Norbert Visser herinner me ook. En Carolien natuurlijk. Toen Breidablick eraan kwam zei iemand tegen mij: is het niet leuk om eens naar een andere instelling te gaan? Ik vond dat wel wat. Ik woon hier nu vanaf het begin 1995.

Uit een interview in 1996 met een vader van een van de bewoners

Ik zie hier ontzettend veel geduld, veel liefde en aandacht. En dat komt omdat ze hier een doel voor ogen hebben. Ze willen met hun individuele aandacht iets bereiken. Er is hier een specifiek doel, en daarom is er geduld. Hier vinden we precies wat we zochten.

Breidablick heeft haar zorgaanbod vanaf het moment van oprichting sterk uitgebreid. Zo werd de oorspronkelijke populatie van men-

sen met een verstandelijke beperking verrijkt met jongeren met een Licht Verstandelijk Beperking (LVB), mensen met Niet Aangeboren Hersenletsel (NAH) (zie ook p. 72), kinderen en bewoners op locaties buiten de instelling (Janusz Korczakhuis en de zorgboerderijen Artemis en Balder) (zie ook p. 70 en 88).

In 2011 verhuisde kinderdagcentrum de Kopen Bal (een dependance van De Appelboom) van Purmerend naar de instelling. De naam werd veranderd in Iwald.

1993 en 1997 – FENIKS EN FERMENTO

IN DORP EN STAD

BIJ DE ONTWIKKELING VAN Feniks en Fermento heeft Philip Huizer een belangrijke rol gespeeld. Philip Huizer was actief betrokken bij de landelijke ontwikkeling van de sociale werkplaatsen en was bekend met de antroposofie en Scorlewald. Hij bracht de organisaties Werkvoorzieningsschap Noord Kennemerland (nu: WNK Bedrijven) en Scorlewald bij elkaar. Een *joint venture* was het gevolg.

Scorlewald was in die tijd voor een aantal bewoners op zoek naar een werkomgeving die meer uitdaging bood dan de werkplaatsen konden bieden. WNK was al enige tijd op zoek naar een zinvolle werkomgeving voor deelnemers die niet konden voldoen aan de nieuwe productie-eisen die door het ministerie werden opgelegd. Beide organisaties zochten dus eigenlijk hetzelfde.

Voor de realisering van een gezamenlijk initiatief werd in 1993 een aparte stichting opgericht: 'Stichting Sociale Buitenwerkplaats Schoorl' met als doel 'het creëren van sociaal geëngageerd en lokaal geïntegreerd werk dat tot kwaliteitsproducten leidt die een maatschappelijke en een economische waarde hebben'.

Het zoeken naar locaties kon beginnen. Al snel had men beet.

Deelnemers en directie van Scorswold, Werkvoorstelling Noord Kennemerland vierde de opening van pottenbakkerij Feniks in Schoorl. Foto: Studio Wink Nieuw

Feniks

Aan de Paardenmarkt in Schoorl stond een geschikte locatie te koop voor een pottenbakkerij annex winkel. De naam werd Feniks, naar de mythische vogel die uit zijn as herrees. Een mooi beeld voor de nieuwe locatie; zoals de vogel komt ook de klei op een vernieuwde manier uit het vuur tevoorschijn; het is van nog kneedbare materie in een vast gebruiksvoorwerp veranderd.

Op 9 juli 1993 werd Feniks geopend.

Een dag later stond in de Alkmaarse Courant een grote foto met een flink artikel onder de kop: 'Unieke werkplaats in Schoorl geopend'. Citaat: *Negen mensen, onder begeleiding van Jos van Alphen en Ria Verhorevoort, runnen de pottenbakkerij. Eén van de deelnemers is Peter Constant (43) uit Alkmaar. Hij had nog nooit iets met pottenbakken gedaan, maar het bevalt hem prima. "We zijn nog maar net open en hebben al bijna voor 2000 gulden aan keramiek verkocht."* Ria Verhorevoort is verrast over de kwaliteit die de deelnemers afleveren. Tenslotte hebben de meeste deelnemers weinig ervaring met pottenbakken. *"Als ze zien dat iemand hun pot of vaas koopt,*

leven ze helemaal mee en vragen ze zich af waar de koper het product thuis zal plaatsen."

Feniks organiseerde regelmatig exposities van lokale kunstenaars en exposeerde eigen werk in diverse galerieën en bij de Rabobank in Bergen.

Een van de hoogtepunten in de begintijd was de deelname in 1995 aan het Europese congres 'Together we Work', in Krasnapolsky in Amsterdam. Feniks was er ruim vertegenwoordigd. Een vakkundig ingerichte stand presenteerde staaltjes van kunstzinnige keramiek, en in een workshop werd toegelicht hoe dit samenwerkingsverband van WNK en Scorswold tot stand kon komen en hoe dit naar weerszijden vruchtbaar is gebleken.

Door toekenning door de overheid van acht DVO-plaatsen kwamen de financiële middelen vrij om het naastgelegen pand erbij te betrekken. In 2002 vond er een grote uitbreiding plaats om o.a. meer ruimte te geven aan de producten, de ontwikkeling van grafiek en het winkelgedeelte.

Het pand aan de Paardenmarkt werd gefinancierd uit het in de jaren '70 opgerichte Fonds Werkgemeenschap Raphaëlstichting, het latere Raphaëlfonds. Dit fonds droeg een paar jaar later ook bij aan de verbouwing van een

*Jos van Alphen geeft
aanwijzingen*

prachtige locatie in de binnenstad van Alkmaar: Fermento.

Uit de eerste folder:

Het productieproces en het tempo worden zo aangepast dat deze aansluiten bij de mogelijkheden van de deelnemers. Bij productie van series moeten steeds terugkerende handelingen gemotiveerd uitgevoerd kunnen worden. Bij deelhandelingen moet ervaren kunnen worden dat ze bij een zinvol geheel horen. Kortom: er is veel aandacht voor de vraag: hoe beleven de deelnemers het werk? Arbeid betekent dienstbaar zijn aan anderen en kan een behoefte aan actieve deelname aan het maatschappelijke leven en aan waardering bevredigen.

Een serveerster van de 'Rustende Jager' in Schoorl over het zojuist geopende Feniks: "Zo'n plaatsje als Schoorl heeft de neiging in te dommelen, vooral buiten het seizoen. Een beetje onaangepast gedrag kan hier geen kwaad."

*De oude voorgevel van
Fermento op De Laat*

Fermento

Het zoeken naar een tweede ‘buitenwerkplaats’ werd in 1997 beloond. Een hoekpand aan de Laat 123 in Alkmaar bood tal van mogelijkheden. De vraag was: wat voor werkplaats zou er het best kunnen worden gerealiseerd? Er waren plannen voor een cadeauwinkel met producten van de werkplaatsen van de Raphaëlstichting of een lunchroom. Door de enthousiaste inbreng van Hendrik Jacobs werd het een bakkerij/lunchroom met daarin een cadeauwinkel. Hendrik Jacobs had al tien jaar ervaring als bakker in Antwerpen en wilde graag in Alkmaar aan de slag. December 1997 vond de officiële opening plaats. In de plannen was gerekend op zestien deelnemers. Het project kwam langzaam op gang. Het aantal deelnemers bleef de eerste periode achter bij de verwachting en in de lunchroom en het winkeltje kwam de loop er niet echt in.

Een verbouwing zou het tij keren. Het winkeltje verhuisde in 2000 naar een nieuwe locatie in de buurt en werd daardoor een stuk zichtbaarder. De verbouwing op de Laat gaf het lunchroomgedeelte meer ruimte. Het bleek een goede zet. Het aanbod werd uitgebreid

met *high-tea's* en een broodjesservice. Fermento kreeg een vaste klantenkring die niet alleen brood en banket kwam kopen, maar ook de lunchroom bezocht voor een heerlijk kopje koffie en een broodje.

Paul Kriek, die in die periode leiding gaf: *De verbouwing bleek een gouden greep. Het zat regelmatig vol, vooral op zaterdag. We hadden een goede omzet. Er waren dagen dat het soms wel eens te druk was.*

Korenmolen ‘t Roode Hert aan de Frieseweg was de trouwe leverancier van het biologische meel. Toen Paul Kriek in 2002 ter ore kwam dat molenaar John van Ham aan de eigenaar van de molen (Stichting Korenmolen ‘t Roode Hert) had meegedeeld te gaan stoppen, was de teleurstelling groot. De bedrijfsmatige voortzetting van de molen kwam in gevaar. Bovendien: de samenwerking met de molenaar was altijd goed verlopen en het was juist zo bijzonder dat op tien minuten fietsafstand van de lunchroom het graan werd gemalen waarmee het eigen brood en banket werd gebakken. Dat mocht toch niet verdwijnen? Maar John en zijn vrouw – die de molen van de stichting huurden – vonden het werk te

zwaar worden en ze waren vastbesloten geen personeel in dienst te nemen. Dus zat er niets anders op dan te stoppen. Toen ontstond er een idee. Zou de molen geen nieuwe werklocatie kunnen worden met de molenaar als werkplaatsleider?

John van Ham bleek enthousiast voor deze constructie en kwam in dienst van de stichting. *Ik was al 25 jaar molenaar van 't Roode Hert en op deze manier kon ik het vak doorzetten. Die zorgkant die erbij kwam, leek me erg leuk. Ik dacht: dat moet lukken! Ik had als opvoeder ervaring met onze drie kinderen die al een eind op weg waren en zag er niet zo tegenop om mensen met een beperking te gaan begeleiden. Het is ook allemaal heel natuurlijk verlopen.*

John van Ham in
2003

Molen 't Roode Hert

Ook Stichting korenmolen 't Roode Hert reageerde positief op de plannen. De Raphaelstichting werd de nieuwe huurder van het gezichtsbepalende monument. Het winkeltje in de stad werd opgeheven en ging op in de grutterij van de molen.

En zo kwam ook het hele proces weer in één hand, van de 'graankorrel tot het brood'. Om de toenemende druk op de bakkerij/banketbakkerij aan de Laat te verlichten, werd er in samenwerking met WNK-Bedrijven Alkmaar gezocht naar een bakkerij op een andere locatie. Aan de Lindenlaan was een bakkerij die al een tijdje leeg stond. Een mooie locatie op een hoek, midden in een woonwijk. De verandering pakte goed uit. Nu werd het brood gebakken aan de Lindenlaan en konden de deelnemers die op de Laat werkten, zich gaan toelagen op het banket en de lunchroom. In

2006 gaat de bakkerij van start. Fermento zou er later nog een vierde locatie bij krijgen: Korenmolen de Otter uit Oterleek (zie ook p. 80). In februari 2010 ontvangt Fermento van de brancheorganisatie het EKO keurmerk. En daar waren deelnemers en medewerkers trots op: Fermentobrood wordt nu ook officieel erkend als echt biologisch brood.

Klara Volwerk (eerst medewerker, later leidinggevende):

Ik werkte aanvankelijk in een broodjeszaak en daarvoor bij een bakker. Ik kende Fermento wel. Toen ik er hapjes wilden gaan bestellen voor mijn 40e verjaardag dacht ik: ik ga er eerst eens even in die lunchroom zitten om te kijken wat voor zaak het eigenlijk is. Van die hapjes is het niet gekomen, maar meteen werd me duidelijk: hier wil ik werken! Ik zag meteen dat die bakkerswinkel beter kon qua uitstraling. Toen ik contact opnam werd me gezegd: 'we hebben wel een vacature, maar geen geld...'
Ik had wel affiniteit met de zorg. Vooral die com-

binatie met mensen met een verstandelijke beperking trok me enorm aan. Dat bleek ook een leuke combi te zijn! En als ik het even niet wist, ging ik naar Paul. Het leuke was dat hij nooit zei hoe ik het moest doen, maar dat hij me een aantal mogelijkheden aangaf waar ik mee aan de slag kon. Ik heb altijd veel ruimte gekregen om te kijken hoe ik de dingen moest doen. Hij zag dingen in mij die ik van mezelf niet wist. We konden erg goed samenwerken.

Ik ging me overal mee bemoeien. Op een gegeven moment mocht ik de bakkerswinkel herinrichten. Dat was een hele leuke klus. Toen duidelijk werd dat Paul weg zou gaan, werd ik ingewerkt als leidinggevende. Ik heb er in totaal 10 jaar met veel plezier gewerkt.”

(Klara werd in 2011 leidinggevende van zorgboerderij Dijkgatshoeve)

Festiviteiten tijdens het 15 jarig jubileum

1997

KINDERDAGCENTRUM DE APPELBOOM

AL OP HET RAPHAËLHUIS in Bergen speelde de discussie of men verjonging van de bewonersgroep na moest streven door nieuwe kinderen op te nemen en oudere kinderen elders door te plaatsen, of dat men het ouder worden van de populatie zou accepteren.

Op Midgard werd een paar jaar na de start deze discussie ook gevoerd. Besloten werd dat men niet in zou grijpen, zodat het kinderdagcentrum (dat ook Raphaëlhuis heette) geleidelijk op zou houden als kinderdagcentrum te bestaan. Maar voor een aantal medewerkers die echt hadden gekozen om met kinderen te werken en dat wilden blijven doen, was dat moeilijk te aanvaarden. Zij namen het initiatief om een kinderdagcen-

Klasje uit 2004

trum te openen voor kinderen die bij hun ouders woonden en overdag op Midgard konden verblijven.

Het contact met verwijzende instanties en met geïnteresseerde ouders verliep voorspoedig. Eind 1996 startte de jongste groep kinderen. Op 19 november werd het kinderdagcentrum officieel geopend.

Hans Lemmens (nauw betrokken bij de oprichting) over die tijd:

Om tot een kinderdagcentrum te kunnen worden toegelaten moesten kinderen vrijstelling van leerplicht hebben. Die was in de begintijd nog vrij gemakkelijk te verkrijgen, zodat er aanvankelijk een goede mix kon zijn wat niveau betreft. Kinderen die aan een rolstoel waren gebonden en die niet konden praten, zaten er samen met kinderen die mobiel waren, spraken en een redelijke intelligentie hadden ten aanzien van concrete zaken. Gedragsproblemen kwamen voor, maar vroegen nog niet om een-op-een-begeleiding. Er was een zeker onderwijs mogelijk. Later werd het steeds moeilijker vrijstelling van leerplicht te krijgen, wat een grote invloed had op de samenstelling van de groepen. Het accent verschoof steeds meer van onderwijs naar zorg.

Binnen vier jaar groeide het aantal groepen op De Appelboom uit naar vier. Omdat de cultuur van het kinderdagcentrum zo afweek van die op Midgard, werd de Appelboom al gauw organisatorisch losgekoppeld van de instelling en dus een onafhankelijk initiatief binnen de Raphaëlstichting. Een situatie die in 2008 zou worden teruggedraaid.

Op 28 mei 2005 werd in een klaslokaal van de vrijeschool van Purmerend een dependance geopend onder de naam De Koperen Bal. Dit

initiatief zou in 2011 verhuizen naar Breidablick in Middenbeemster. De nieuwe naam werd: Iwald.

Tijdens de opening van de nieuwbouw in 2012

De Appelboom kreeg in 2012 een nieuwe behuizing. Na meer dan 10 jaar voorbereiding werd aan de westkant van het terrein van Midgard een nieuw gebouw gerealiseerd met veel ruimte en prachtige muurschilderingen.

Foto boven: de opvoering van het spel St. Joris en de draak

Het planten van een appelboom in de nieuwe tuin

2000

In het jaar 2000 nam Kees van Eijck van Heslinga afscheid van de Raphaëlstichting. Marinus van der Meulen (directeur van Midgard) en Pim Blomaard volgden hem op als vrijgestelde bestuurders naast de instellingsleiders die ook in het bestuur zaten. In 2002 vormden zij de tweehoofdige Raad van Bestuur, met Marinus van der Meulen als voorzitter.

Kees van Eijck van Heslinga kijkt (in 2012) terug:

Scorlewald was – naast de Hartekamp in Heemstede – de enige instelling voor mensen met een verstandelijke beperking in Noord-Holland. De heilpedagogische visie was nog totaal onbekend. We hadden als Raphaëlstichting een eigen gezicht. Directeuren van andere zorginstellingen waren soms wat jaloers. Zij lieten zich meer binden aan de regels vanuit Den Haag dan wij. Wij waren daar wat vrijer in. “Jullie hebben je eigen regelingen”, hoorden we soms.

Op onze zorg hadden ze niets aan te merken, ook de overheid niet. Die vonden ze eigenlijk ook de beste. We werden toen ook door zorgkantoren als UNIVE zo beleefd. De ervaring was dat je bij de overheid veel voor elkaar kon krijgen als je het maar goed beargumenteerde.

In 2000 – het jaar van mijn afscheid – waren er 660 medewerkers in dienst, merendeel op full-time-basis. Midgard was tot rust gekomen, Breidablick was zich aan het ontwikkelen, Scorlewald was al gevestigd. Het zorgloket stond toen op de drempel naar een nieuwe invulling.

En dan had je nog de jonge initiatieven Feniks en Fermento en kinderdagcentrum de Appelboom. Het was zeker geen beleid om zo groot mogelijk te

worden. Het aanvankelijke beleid richtte zich op het realiseren van die 400 toegezegde plaatsen.

Ik moet nog wel eens denken aan de Kaderopleiding van Bernard Lievegoed toen hij het had over de toenemende regeldruk die in de toekomst alleen maar groter zou worden. Nou... daar heeft hij gelijk in gekregen! Hij adviseerde dat we ons niet moesten laten ontmoedigen door de bureaucratie, maar dat we altijd moesten proberen goede contacten met individuele ambtenaren te onderhouden. Zij zouden best bereid zijn met je mee te denken en te helpen zoeken naar oplossingen.

Het nieuwe bestuur zette in op samenwerking met externe partijen en op groei in kleinschalige voorzieningen, met name woonhuizen en werkplaatsen.

Doordat de overheid in 2000 de financiering van uitbreiding aan de wachtlijst koppelde en de Raphaëlstichting grote wachtlijsten had, kon de kleinschalige ontwikkeling van start gaan.

Scheidend directeur Kees van Eijck van Heslinga. Links Marinus van der Meulen

ROZEMARIJN

IK WIL OOK!

ROZEMARIJN ONTSTOND vanuit de vraag die de ouders van Charlotte Rozemarijn in 1998 aan de Raphaëlstichting stelden. Charlotte Rozemarijn was een meisje met een ernstige meervoudige beperking. Zij was drie jaar en woonde bij Christophorus in Bosch en Duin, in de provincie Utrecht.

De ouders vroegen hulp om voor hun dochter een plek dichterbij hun woonplaats Heemstede te vinden. Een plek waar zij vanuit dezelfde visie zou kunnen worden begeleid. De ouders zagen een huis voor zich waar kinderen met een meervoudige beperking woonden en waar ook dagbesteding was.

Het enthousiasme van de ouders vond weerklank bij de directie van de Raphaëlstichting.

Deze stelde een initiatiefgroep samen die in de huiskamer in Heemstede de plannen uitbroedde.

Er startte een zoektocht die drie jaar duurde en die eindigde bij een klein wit huisje op het terrein van Meer en Bosch in Heemstede dat als beheerderswoning dienst had gedaan.

In een vroeg stadium werd Astrid van Zon – die later directeur zou worden – gevraagd om vanuit haar expertise met deze kinderen mee te denken over de inhoudelijke aspecten van de plannen.

De ouders richtten een stichting op: Stichting Charlotte Rozemarijn. Het initiatief raakte bekend bij het zorgkantoor, MEE, andere zorginstellingen en individuele zorgverleners. Alle

2002

*Het eerste team van
Rozemarijn*

partijen droegen het ouderinitiatief een warm hart toe. Belangrijk was ook dat er een lijst was ontstaan met kinderen van wie de ouders zich graag bij het initiatief aansloten. Eind 2000 startte de concrete voorbereiding.

Astrid van Zon werd aangesteld als coördinator. Zij herinnert zich de kennismakingsavond in januari 2002 toen medewerkers, ouders en bestuursleden van de Raphaëlstichting zich aan elkaar voorstelden:

Drie gekleurde linten werden aan elkaar doorgegeven waarbij iedere keer als het lint werd doorgegeven twee personen werden overgeslagen. Degene die het lint ontvangen had stelde zich voor. Zo ontstond er een mooi weefwerk ten teken dat door met elkaar samen te werken we ons met elkaar zouden verbinden.

In de maand maart werkten medewerkers en ouders gezamenlijk hard aan het gebruiksklaar maken van de ruimte.

De naam van het initiatief was inmiddels veranderd in Rozemarijn. Rozemarijn is een plant die veel licht en warmte als kwaliteit heeft en die in een zeer sobere omgeving toch kan overleven.

In de week voor Pasen – op 25 maart 2002 – ging Rozemarijn van start in een timmermanswerkplaats en het ‘Witte Huisje’, zoals de voormalige beheerderswoning werd genoemd.

In de periode voor de opening bleek de vraag te zijn veranderd. Er kwam meer nadruk op de dagbesteding en logeren of parttime wonen te liggen, doordat de meeste kinderen thuis bleven wonen. De gebouwtjes werden verbouwd. In de timmermanswerkplaats kwamen twee mooie klasjes en aan het ‘Witte Huisje’ werd een portocabin geplaatst, zodat er geslapen kon worden.

Het huisje was heel klein en sober. Beneden was de huiskamer en het keukentje. Op de bovenverdieping woonde een medewerkster. Voor een aantal ouders van de kinderen die op de wachtlijst stonden, bleek het een te grote stap.

Astrid van Zon over die eerste periode: Het was onvoorstelbaar pionieren in die begintijd. Met de ouders samen hebben we zoveel innerlijke creativiteit aan de dag moeten leggen om het allemaal te verwezenlijken. Als je zag hoe de gebouwen eruit zagen... We moesten dwars door de materie om ons de dingen te veroveren. Daar ben ik ook van. Dat was ook een voordeel van een onafgebouwd. We moesten het ons wel eigen maken.

Rozemarijn startte met zeven kinderen in de dagbesteding en een paar dagen later (op 1 april) met drie kinderen in de woonsituatie. Minder dan op grond van de vele oorspronkelijke aanmeldingen was gedacht. Een financieel wankel begin dus. Maar het vertrouwen in de kracht van het initiatief was groot. Na de start zou het aantal kinderen snel gaan groeien. Op 21 september 2002 vond de officiële opening plaats.

Christien Wouters – teamleider vanaf het allereerste begin – blikt terug:

Na een zoektocht naar geschikte woonruimte in omgeving Haarlem kwam er op het terrein van Meer en Bosch een klein wit huisje vrij. Het huisje heet ook letterlijk 'het witte huis'. Maar klein was het wel. Toch besloten mijn man Paul en ik daar te gaan wonen met in eerste instantie drie kinderen in huis. De inzet van de ouders bij het opknappen

van het huis, het schilderen en de tuinwerkzaamheden was heel bijzonder te noemen.

Bijzonder ook om te voelen hoe veel vertrouwen de ouders in ons hadden. Zomaar een een nieuw initiatief, in een klein oud huisje en dan zoveel vertrouwen mogen ontvangen!

In de weekends functioneerde het huisje als logeershuis voor kinderen van omliggende scholen. Deze afwisseling van woon- en logeerkinderen beviel heel goed.

Nu terugkijkend geeft het mij een heel trots gevoel dat we voor zoveel kinderen hebben mogen zorgen en nog steeds zorgen.

Drie jaar later – in 2005 – kwam direct tegenover de dagbesteding een huisje vrij dat werd aangekocht om plaats te bieden aan een derde dagbestedingsgroep en het kantoor. Op de eerste verdieping kwamen logeerplekken.

Rozemarijn bleef groeien en dreigde uit z'n voegen te barsten. Er ging een brief naar wooncorporatie Elan Wonen - waarmee al enige tijd een samenwerkingsverband bestond – met de vraag of zij geen oplossing wisten. Een dag later werd er gebeld. Er was een schoolgebouw aan de Ir. Lelylaan in Heemstede dat al enige tijd leegstond en waar Rozemarijn voorlopig kon worden ondergebracht. Op deze locatie zou het kinderdagcentrum tot medio 2012 gevestigd blijven.

Het 'Witte Huisje' was al snel te klein. Er was sterke behoefte aan uitbreiding van het woonaanbod. De ontwikkelkracht van Rozemarijn blijkt in 2005 de redding van een initiatief dat

Het witte huis op het terrein van Meer en Bosch

Ir. Lelylaan in Heemstede

iets wilde betekenen voor jongeren die uit de boot dreigen te vallen: Ferm. Het komt tot een unieke samenwerking die uitmondde in de bouw van Ferm Rozemarijn, een buurtschap waar zowel jongeren als kinderen met een meervoudige beperking wonen. Ook wonen er medewerkers en burens die het initiatief een warm toedragen, maar er niet werken. In 2008 werd Ferm Rozemarijn in gebruik genomen. (zie ook p.78)

Op 15 april 2010 werd, aan het eind van het symposium onder de titel 'Ik wil ook', het boek 'Ik wil ook – leren in kinderdagcentra' gepresenteerd. In het boek geeft Astrid van Zon een leidraad voor de begeleiding en ondersteuning van kinderen met een meervoud aan beperkingen. In het leerprogramma wordt ervan uitgegaan dat, ondanks de diversiteit en de uiteenlopende vragen die deze kinderen stel-

Het nieuwe kinderdagcentrum aan de Laan van Angers

Astrid van Zon tijdens de presentie van haar boek Ik wil ook

len, zij de wil hebben zich te ontwikkelen. Het leerprogramma kreeg landelijk veel aandacht.

Vlakbij Ferm Rozemarijn werd in 2011 een winkellocatie gehuurd waar onder andere jongeren van Ferm Rozemarijn gingen werken. In deze natuurvoedingswinkel – die Rozemarijn Santé ging heten – is tevens een kleine bakkerij ondergebracht.

Het jaar 2012 was een hectisch jaar voor Rozemarijn. De school aan de Ir. Lelylaan stond al een poos op de nominatie om gesloopt te worden. Het kinderdagcentrum kon er niet langer blijven.

Voor de kinderen tot 18 jaar startte de bouw van een vrijwel nieuw gebouw aan de Laan van Angers in Haarlem. Voor de jongeren van 18 jaar en ouder werd een gedeelte van een oude school in dezelfde wijk geschikt gemaakt voor dagbesteding. In het 'Spijkerboorpad' werden diverse werkplaatsen ondergebracht. Op 18 maart 2013 verhuisden de kinderen naar het nieuwe kinderdagcentrum aan de Laan van Angers.

VAN POLIKLINIEK VIA ZORGLOKET NAAR GEZONDHEIDSCENTRUM QUEESTE

IN 1997 STARTTE OP SCORLEWALD op bescheiden schaal een poliklinische activiteit die ondermeer het voortraject voor de instellingen verzorgde. Ook konden mensen er terecht voor algemene informatie over antroposofische gehandicaptenzorg, diagnostische vragen over ontwikkelingsstoornissen en vragen over welke therapie en begeleiding er het best kon worden ingezet. Tevens bood de polikliniek ondersteuning in de thuissituatie aan. Het adviessteam bestond uit Harry Sirre – zorgcoördinator van Scorlewald – en Matthijs Chavannes (antroposofisch instellingsarts).

1997
2002

De plannen om de activiteiten van de polikliniek uit te breiden, pasten in de tendens van eind jaren 90 waarin instellingen zich meer op de buitenwereld gingen richten. In 2000 vroeg het bestuur van de Raphaëlstichting aan Clemens Dijkstra – orthopedagoog van Scorlewald – deze uitbreiding voor te bereiden.

In februari 2001 ging het 'Zorgloket voor antroposofische gehandicaptenzorg in Noord-Holland' van start. Voorop de folder stond de doelstelling verwoord: 'Het zorgloket voor antroposofische gehandicaptenzorg is een centraal punt in de provincie Noord-Holland waar vragen kunnen worden gesteld die betrekking

Clemens Dijkstra met een cliënt die de opening zou gaan verrichten (2004)

hebben op de antroposofische zorg voor mensen met een verstandelijke handicap. Dit kunnen vragen zijn over de zorg en vragen naar zorg. Het zorgloket werkt voor alle antroposofische instellingen in Noord-Holland.’

Clemens Dijkstra: Ik stelde een team samen dat we het ‘basisteam’ noemden. De mensen kwamen als het ware vanzelf op me af. Samen hebben we de organisatie van de grond gekregen. Een geweldige tijd! De beweging die we in die jaren als basisteam maakten was mooi: eerst werkten we samen aan de organisatie en daarna maakte ieder individueel – vanuit eigen talent en affiniteit – een eigen professionele ontwikkeling door.”

Het Molenhuis

Vanwege de groei van het zorgloket en de ontwikkelingen in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking nam de Raphaelstichting het initiatief tot het oprichten van een dienstencentrum voor antroposofische gehandicaptenzorg. In dit dienstencentrum zouden de activiteiten van het zorgloket worden ondergebracht.

In 2001 startte de zoektocht naar een nieuw pand van waaruit de ambulante zorg gecoördineerd kon worden en waar ook antroposofische therapieën gegeven konden worden. Er stond een centrum voor ogen waar mensen naar toe konden gaan voor informatie, voor diagnostiek en voor therapieën.

In 2002 werd huisvesting gevonden in een bedrijfgebouw aan de Drechterwaard in Alkmaar. Dat was ook het moment waarop het dienstencentrum een eigen naam kreeg: Queeste.

Clemens Dijkstra: Omdat ik erg hou van het verhaal van Parsifal, bedacht ik de naam Queeste. Zoektocht. Zoals de zoektocht van Parsifal naar de Heilige Graal. Dat was ook wat we deden: we gingen samen met iemand op zoek naar zijn of haar weg.

Het pand werd in december 2004 officieel geopend.

Molenhuis

Omdat er veel vragen naar logeermogelijkheid voor kinderen werden gesteld, werd in 2004 een klein huisje aan de overkant van de Frieseweg aangekocht. Het was het molenhuis van de daarnaast gelegen korenmolen ‘t Roode Hert. ‘Het Molenhuis’ werd ook de naam van het logeerhuis. Kinderen konden er vanaf het begin tevens terecht voor naschoolse opvang.

GGZ

Diverse kinderen die bij Queeste kwamen hadden ook een psychiatrische vraag. Wat te doen? Aanvankelijk werd overwogen om uitbreiding van het zorgaanbod met Geestelijke Gezondheids Zorg (psychiatrie) onder te brengen bij een andere zorginstelling. Maar geleidelijk ontstond het idee om het inmiddels bestaande Dienstencentrum Queeste (ambulante begeleiding en logeren) uit te breiden met een nieuwe GGZ afdeling en een toekomstig verblijf voor GGZ-jongeren (dat later op de Novalishoeve op Texel zou worden gerealiseerd (zie ook p. 82). Er werd op initiatief van het bestuur een stuurgroep ingesteld die de opbouw van een psychiatrische polikliniek ging voorbereiden.

De GGZ-activiteiten startten in februari 2005. Eén maand nadat Erik Beemster de leiding van Clemens Dijkstra, die zich weer meer op de inhoudelijke kant van het werk wilde richten, had overgenomen. Kort na de start nam de vraag naar dit nieuwe aanbod enorm toe. In 2007 verhuisde het dienstencentrum naar een eigen pand aan de Frieseweg en groeide het in korte tijd uit tot een centrum met een breed zorgaanbod waar veel mensen in Alkmaar en omgeving gebruik van maakten, zowel kinderen als volwassenen.

Directeur Erik Beemster over Queeste: *Het karakteristieke van Queeste wordt mooi uitgedrukt in het motto dat wij hanteren: Heel de mens. Daar zit het woord 'helen' in. En het drukt ook uit dat we in onze begeleiding en behandeling de hele mens betrekken en ons niet alleen focussen op zijn of haar probleem. In onze visie schuilt achter elk probleem een ontwikkelingsmogelijkheid, passend bij de individuele biografie. Dat willen we graag zichtbaar maken met de ander waardoor zinvolheid van het bestaan toeneemt. Uit reacties merken we dat mensen die hier komen het belangrijk vinden om niet als een classificatie te worden benaderd. Ook de kleinschaligheid en het brede zorgaanbod voor alle leeftijden worden zeer op prijs gesteld. Zo kan naast de behandeling van een kind, bijvoorbeeld vanwege autisme, desgewenst een dag in de week gelogerd worden, begeleiding thuis gegeven worden en als blijkt dat een van de ouders ook psychiatrische problemen heeft, kan hij of zij hiervoor ook bij ons terecht. 'Eén gezin – één plan' krijgt op deze manier een fraaie uitwerking bij ons.*

De Novalishoeve op Texel

Toen het Molenhuis op 1 juni 2009 vijf jaar bestond, werd de geschiedenis van het logeershuis door de kinderen uitgebeeld terwijl medewerkers het verhaal vertelden

2003 – ARTEMIS IN WARDER

DE EERSTE ZORGBOERDERIJ

AAN DE IJSSELMEERDIJK in Warder stond een boerderij waar jarenlang een therapeutische woongemeenschap van de Jellinek Kliniek in was gevestigd.

Pim Blomaard (lid van de Raad van Bestuur) kwam in 2001 ter ore dat de Jellinek van de locatie af wilde. Hij belde direct na dit bericht Ton Beemster, directeur van Bredablick, met de vraag of het geen idee zou zijn de boerderij over te nemen.

En zo geschiedde. De tekenen waren gunstig: een prachtige locatie op twintig minuten van de instelling, Bredablick zocht al enige tijd uitbreiding vanwege de wachtlijst en ... op het terrein woonde een medewerker die te kennen had gegeven om met zijn vrouw een zorgboerderij buiten het terrein op te willen zetten:

Louk den Boer.

Het echtpaar den Boer zag mogelijkheden om de in verval geraakte boerderij nieuw leven

in te blazen. Koeien zouden de melk gaan leveren voor zuivel en kaas. Ook zou er op bescheiden schaal tuinbouw plaatsvinden.

Maar zover was het nog niet. Nadat in 2001 de overdracht plaatsvond werd er met enorm veel energie gewerkt om de locatie leefbaar te maken voor aanvankelijk zes bewoners en voor deelnemers die alleen overdag komen om te werken.

22 Juli 2002 was het zover: de eerste zelfstandige zorgboerderij van de Raphaëlstichting werd in gebruik genomen. De naam: Artemis. Op 2 mei 2003 vond de officiële opening plaats.

Over de naam schreef Esther den Boer: *Ook is Artemis godin van de vruchtbaarheid. Ik hoop dat de zorgboerderij Artemis die kwaliteit*

mag ontvangen, zodat over enkele jaren de vruchten zichtbaar worden van datgene wat we nu aan het opbouwen zijn met elkaar. Het beeld van Artemis met haar pijl en boog, wil ik tot slot noemen. Ik hoop dat wij met die scherpte en doeltreffendheid ons doel mogen bereiken.

In de eerste jaren van het bestaan van Artemis waren er er nog maar enkele dieren aanwezig. Maar na een intensieve wervingsactie voor sponsorgelden en met grote inzet van bewoners, medewerkers en ouders, kon op 20 april 2007 de nieuwe stal worden geopend door burgemeester Martijn Smit van Zeevang. Doordat de veestapel kon worden uitgebreid, kon de zuivel- en kaasproductie goed op gang komen. Ook werd toen de tweede woongroep geopend, 'Landzicht', waardoor het aantal bewoners werd verdubbeld naar twaalf.

Een middagdutje tijdens de verbouwing

Louk den Boer op de traktor

Balonnen oplaten tijdens de opening van de nieuwe stal in 2007

2004 - 2008 RAFAËLHUIS EN ETTY HILLESUMHUIS

VOOR MENSEN MET NIET-AANGEBOREN HERSENLETSEL

OP SCORLEWALD had men ervaren dat het samenleven in één groep van bewoners met niet-aangeboren hersenletsel en bewoners met een verstandelijke beperking dikwijls voor problemen kon zorgen. Vandaar dat in de plannen voor Breidablick in 1992 al rekening werd gehouden met het inrichten van een aparte woongroep voor deze groep mensen.

In 1995 – het jaar dat Breidablick van start ging – had directeur Ton Beemster een bijzondere ontmoeting

met Mieke Spliethof, die hem vertelde over Natascha Sweering die zij in een Haags verpleeghuis had ontmoet en met wie zij bevriend was geraakt. Natascha

had door een verkeersongeval zwaar hersenletsel opgelopen. Toen Ton haar vertelde van de plannen op Breidablick beloofde Mieke er te komen werken onder voorwaarde dat Breidablick Natascha zou opnemen. *Deze uitdagende opmerking van Mieke liet de afdeling voor mensen met later opgelopen hersenletsel geboren worden, want ik ging direct akkoord*, zou hij later schrijven in de inleiding van het boek 'Omgeving die het leven dient – Rafaëlhuis voor mensen met niet-aangeboren hersenletsel'.

In datzelfde jaar startte een groep voor acht mensen met deze speciale zorgvraag op Artaban-Noord. Negen jaar later – in 2004 – zou een nieuw huis aan de rand van het terrein van de instelling verrijzen dat onderdak ging bieden aan achttien bewoners: het Rafaëlhuis.

In bovenvermeld boek dat ter gelegenheid van de opening van het Rafaëlhuis uitkwam, staat een bijdrage van auteur en journaliste Mirjam Elias over haar stiefdochter Natascha Sweering. Natascha was in haar werkzame leven redactrice van Boekblad en HP/De Tijd geweest. Over haar eerste kennismaking met Breidablick schreef Mirjam Elias:

We belden de directeur van Breidablick, Ton Beemster, het klikte meteen. Op Breidablick dat nog niet meer was dan de voormalige dorpschool, ploeterden we met Ton door de vette Beemsterklei. Op het fundament van Artaban wees hij aan waar jouw kamer eventueel zou komen. Je vader Ronny en ik raakten overtuigd: Natascha's enige kans op een bestaan met wat lichtpuntjes ligt in Middenbeemster, vlakbij de plek waar de eerste Sweering zich eeuwen geleden vestigde."

En over het werk van Natascha in de werkplaats:

Weer snerpt de pijn van haar vaders verdriet toen hij zijn Natascha op de weverij wol zal pluizen. Dat bleek echter even geniaal als simpel. De dwangmatig, destructieve plukbeweging aan haar kleren werd omgezet in het begin van een constructief proces. De pluis werd draad, die via weefgetouw en verbad uitmondt in kleding. De fundamentele ontwikkeling die Natascha zelf door moest, zag ze als het ware weerspiegeld in het ambachtelijke weefproces. Bovendien: na uren wol plukken, liet ze haar kleding met rust.

En tot slot:

Als het aan Natascha lag, woonde ze zelfstandig in Amsterdam. Dan schreef ze zelf weer haar verhalen. Maar toen haar vader Ronald een jaar geleden refereerde aan het verkeersongeluk dat haar overkwam, haalde ze haar schouders op: 'pech'. Ze heeft haar lot kunnen aanvaarden dankzij Breidablick, waar ze nooit meer weg wil. Waar mensen werken die de last van het leed delen en verlichten, en er op hun beurt zelf ook weer leren. Die wederkerigheid werkt helend.

Correctie.

Natascha: 'Ze probéren het te delen. Mijn lot draag ik helemaal alleen en dat is heel zwaar.' Of

ze liever dood had gewild?

Natascha: 'Natuurlijk niet, wat een onzin. Ik ben heel blij dat ik leef, wie wil er nou niet leven?'

Wat er fijn en naar is aan leven? Natascha: 'Alles is fijn aan leven, ook nare dingen. Al is het zwaar, leven is het mooiste wat er is.'

Gaandeweg ontstond het idee om samen met Zorgcirkel een verpleegunit toe te voegen. Uiteindelijk bleek een gezamenlijke exploitatie niet handig en kreeg Breidablick de achttien toegelaten plaatsen voor ouderenzorg: de eerste antroposofische V&V instelling in Noord-Holland.

Een paar jaar later werd op het terrein van de instelling het nieuwe huis gebouwd: het Eddy Hillesumhuis. Ook voor mensen met niet-aangeboren hersenletsel, maar speciaal voor diegenen met een grotere zorgvraag, meer gericht op verpleging en verzorging.

Het huis werd op 19 september 2008 officieel geopend.

2004 – YGDRASIL

OP EEN KRUISPUNT VAN WEGEN

FRITS EN INGRID LÖWENTHAL wilden een draai aan hun leven geven. Frits was werkzaam als coördinator bij de afdeling automatisering van de gemeente Amsterdam. Ingrid had een eigen zaak in liturgische gewaden. Vanwege plannen van Ingrids broer voor een groot cultureel project met ondermeer een zorgfunctie, kwam zij in contact met de Raphaëlstichting en werd zij erg enthousiast. Het project is nooit gerealiseerd, maar het bestuur van de Raphaëlstichting wilde wel met Ingrid verder en sprak het vertrouwen uit in haar plannen voor een zorglocatie op het platteland uit. “Als je maar goede zorg levert”. Er volgde een tijd waarin zij op Breidablick

werkervaring ging opdoen. Ook Frits werd enthousiast. Hij ging een dag in de week aan de slag op zorgboerderij Artemis. De zoektocht naar de boerderij kon beginnen.

Frits en Ingrid: *We vonden op Funda vier boerderijen die misschien geschikt zouden zijn. De boerderij in Sijbekarspel voelde – ook door zijn ligging op een kruispunt van wegen – meteen als een magische plek. Je kijkt aan alle kanten naar de horizon.*

In 2002 kocht de Raphaëlstichting de boerderij. Het echtpaar ging er als anti-kraakwacht wonen.

We leefden in de volle overtuiging dat het allemaal goed zou komen. In november 2003 startte de verbouwing. Op 5 juli 2004 kwamen de eerste negen bewoners op Ygdrasil wonen. Uiteindelijk werden het er veertien.

Op Ygdrasil is een tuinderij gevestigd waar kleinfruit, appels, peren, pruimen, groenten en bloemen worden geteeld. Ook zijn er kippen, konijnen en paar schapen. Het fruit wordt verwerkt tot jams en stroop. In de binnenwerkplaats worden tevens kaarsen gemaakt, de meeste van bijenwas. In een winkeltje zijn de eigen producten te koop. In 2011 behaalde Ygdrasil het EKO keurmerk.

Werken in de tuin

Toneeluitvoering ter gelegenheid van het vijfjarig bestaan in 2011

Ingrid en Frits Löwenthal

Ingrid (in een interview uit 2008): *Ons ideaal was om alles wat hier buiten groeide binnen te verwerken. En dat lukt al aardig. Onze sappen en jams zijn heerlijk! We kunnen de vraag niet aan.*

Bas is een deelnemer van het eerste uur: Vroeger zat ik op kinderdagcentrum De Appelboom in Tuitjenhorn. Mijn ouders wilden graag dat ik weer in een antroposofische omgeving een plek zou vinden. Zo kwamen we uit op Iambe. Ik werk er vanaf de eerste dag. Het klikte meteen! Iedereen was nieuw. Ik ben eerst in de bakkerij gaan werken en moest het vak nog leren. Later is daar de winkel bijgekomen. In de bakkerij weeg ik vooral meel en brood af omdat ik goed ben in getallen en rekenen. Daarom sta ik in de winkel ook veel achter de kassa. De afwisseling winkel/bakkerij bevalt me heel goed. Er is hier altijd wel tijd voor een lolletje en ik heb leuke collega's.

Ik woon in Zaandam. De eerste jaren ging ik met de taxi, maar nu reis ik zelf met het openbaar vervoer. Met die OV jaarkaart gaat dat heel handig. Ik vergeet nooit in- en uit te checken!

2006 – IAMBE

IN HARTJE AMSTERDAM

IAMBE IS VOORTGEKOMEN uit een vraag aan Bredablick van ouders van 'De Joriskring', een antroposofisch kinderdagcentrum in Amsterdam. Zij zochten een passend werkinitiatief voor de kinderen die te oud werden om nog langer op het kinderdagcentrum te verblijven.

Aanvankelijk dacht men aan een horecaproject op een locatie in Amsterdam Noord, maar toen dat op niets uitdraaide, ontstond het idee van vier werkplaatsen: een bakkerij, een textielwerkplaats, een winkel en een 'stratenschoonmaak-werkplaats'. Die laatste werd uiteindelijk niet gerealiseerd, maar voor de eerste

24 mei 2007. Wethouder Eddy Linthorst verricht de officiële openingshandeling door het aansnijden van een heerlijk Iambe-brood

twee werd een locatie in de van Ostadestraat gevonden. De winkel kwam op het nabijgelegen van der Helstplein.

Voor de Raphaëlstichting een belangrijke stap: voor het eerst in de grote stad Amsterdam, waar het bestuur sinds 2000 al diverse samenwerkingsprojecten had moeten afblazen. Op 15 september 2006 gingen de eerste deelnemers aan het werk in de bakkerij en de textielwerkplaats. Korte tijd later, op 18 oktober, opende de winkel.

Op 24 mei 2007 vond de officiële opening plaats door wethouder Eddy Linthorst. Iambe kende een wat trage start. Aanvankelijk was er ruim voldoende belangstelling, maar toen de werkplaatsen open gingen bleven de feitelijke aanmeldingen achter bij de verwachtingen.

In de buurt werd het initiatief van het begin af aan hartelijk verwelkomd. Amsterdammers waren blij met de winkel en konden het brood, de producten uit de textielwerkplaats en de koffie met heerlijke broodjes erg waarderen. Een recensie van culinair journalist Johannes van Dam die in het Parool schreef over Iambe's croissantjes als een van de beste die je in de stad kon krijgen, droeg zeker bij aan de populariteit.

Langzaam nam ook het aantal deelnemers toe. Contacten met 'De Omslag' (een stichting die ondersteunt bij het realiseren van maatschappelijke participatie van mensen met een beperking) en publiciteit in kranten, radio en tv zetten Iambe op de kaart.

Vanaf 2009 kwamen er ook steeds meer leerlingen van ZMOK- en ZMLK-scholen stage lopen. Een aantal van hen kwam na hun schoolopleiding bij Iambe werken.

Inmiddels is er een nieuwe bakkerswinkel bij gekomen in de Bilderdijkstraat.

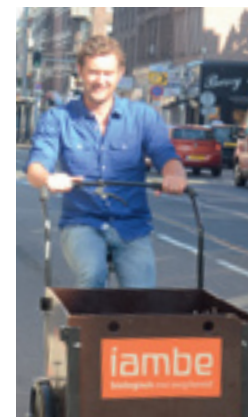
Coördinator Dave Tijssens :

De winkel is echt een buurttentje waar mensen afspreken om even koffie te drinken. We hebben ook veel afzet aan kleine restaurants in de buurt. Wekelijks worden we gebeld door cateraars of nieuwe restaurants met de vraag naar ons brood en banket. De PvdA heeft een keer voor een bijeenkomst 2000 gevulde koeken besteld. Daar waren we wel een paar dagen mee bezig...

Wat Iambe zo uniek maakt? Het straalt warmte uit, dat merken mensen als ze binnenlopen. En het is kleinschalig; de lijnen zijn kort.

De textielwerkplaats en de bakkerij aan de van Ostadestraat

Dave Tijssens op de bakfiets onderweg naar de winkel op het van der Helstplein

2008 – FERM ROZEMARIJN

SAMEN MET BUREN

FERM heette het Haarlemse initiatief dat een thuis wilde oprichten voor jongeren die uit de boot vallen. Ferm: Franse naam voor een boerenhoeve in U-vorm. De groep ouders en leraren waren al jaren met de voorbereiding bezig. Zij wisten vele partijen te enthousiasmeren en hadden een stuk grond aan de Belgiëlaan op het oog. Het lukte hen echter niet de financiering van de grond te krijgen. Wel lag er al een plan voor een woongemeenschap klaar. De woningbouwcorporatie Elan Wonen was al snel ingestapt. Er waren vergaande contacten met de gemeente over de plek.

Tijdens de opening op 18 juni 2009

Doordat realisatie uitbleef, vroegen zij de Raphaëlstichting om samenwerking. Het bestuur pakte de vraag op en richtte een stuurgroep in die het plan moest vlottrekken. Dit bleek uiteindelijk alleen te lukken als de wachtlijst van Rozemarijn erin werd betrokken. En zo kwamen er vanaf 2005 werkbesprekingen met Elan Wonen, Ferm en Rozemarijn om de plannen verder te ontwikkelen voor het buurtschap Ferm Rozemarijn, zoals dit later zal gaan heten.

Aanvankelijk was er ook plaats voor de dagbesteding, maar zoals eerder bleek, was de groei van de dagbesteding zo onstuimig dat tijdens de planvorming al duidelijk werd dat dit niet meer zou lukken.

Het werd een buurtschap waar kinderen, jongeren, jongvolwassenen en goede burensamen konden wonen. Opvallend daarbij was dat er veel diversiteit was in de hulpvraag van de bewoners en dat er werd gestreefd naar een open en vrije vorm van samenleven waarin ieder tot zijn recht kon komen. Ook de jongeren die uit de boot vallen kregen een plaats in het geheel.

Zomer 2008 werd het buurtschap betrokken. De kinderen uit het witte huisje verhuisden, de jongeren betrokken hun appartementen. Op het laatste moment verhuisde ook het loogerhuis naar Ferm Rozemarijn. Bij de entree werd aan weerszijden van de deur een glaskunstwerk geplaatst dat iets laat zien van beide initiatieven. Rozemarijn en Ferm zijn samengegaan. De vriendenstichting wist geld in te zamelen voor een prachtige binnentuin met speeltoestellen. Ruim een half jaar later werd ook het zijterrein ontgonnen. Op 18 juni 2009 – op de dag af 85 jaar na het ontstaan van de antroposofische gehandi-

captenzorg - werd met het 'luiden' van zeven klankstaven Ferm Rozemarijn door de burgemeester officieel geopend. Tevens werd het moment gemarkeerd dat Rozemarijn ruim zeven jaar geleden in Heemstede van start was gegaan.

De binnentuin met speeltoestellen die door de vriendenstichting werden geschonken

Rozemarijn bood ook ambulante zorg; heel kleinschalig en vooral erop gericht om de vraag van kinderen die al in de dagbesteding zijn en/of logeren, ook in de thuissituatie te kunnen ondersteunen.

Sam in een interview uit 2008 (een dag nadat hij op Ferm Rozemarijn kwam wonen): *Toen mijn ouders vertelden over Ferm Rozemarijn wist ik meteen: hier kan ik wonen én werken; ideaal! Vorig jaar ging ik nog vijf dagen in de week naar school. Ook heb ik toen een stage gedaan in de banketbakkerij van Fermento in Alkmaar, dus ik ben al gewend om te werken. Ik heb aardige medebewoners die ik al had ontmoet op de kennismakingsbijeenkomsten. Het klikte. Ik had er meteen zin in.*

2008 – KORENMOLEN DE OTTER

WARME BAKKER VAN OTERLEEK

Fred van Zon spreekt aanwezigen toe ter gelegenheid van het heien van de eerste paal.

TOEN DE MOLENAAR van Korenmolen de Otter in Oterleek aangaf ermee te gaan stoppen nam Fred van Zon – voorzitter van Stichting Schermer Molens – contact op met de Raphaëlstichting met de vraag of zij het beheer van deze molen over wilde nemen. Het contact verliep voorspoedig. Er werden al snel plannen gemaakt voor een verbouwing van de werkschuur voor een bakkerij en een winkel waarin bewoners van ondermeer Bredablick en mensen ‘van buiten’ aan het werk konden gaan.

De molen heeft grote cultuurhistorische waarde. In de wijde omtrek staan alleen water-

molens; de Otter is uniek omdat daar al vanaf 1680 koren wordt gemalen.

In januari 2008 ging het project van start. Op 6 juni van dat jaar werd Korenmolen de Otter op een zonnige dag met een mooie bries, officieel geopend. Door het lichten van de vang stelde Sascha Baggerman - gedeputeerde van de provincie Noord-Holland - de molen in wer-

Het lichten van de vang. Rechts op de foto Guntram Jelko, de bakker en molenaar van de begintijd

king en lieten alle aanwezigen ballonnen los. De Oterlekers waren blij dat de molen behouden bleef en... dat ze er een warme bakker bij hadden. Met biologisch brood.

Dylan: *Ik werk als bakker in de Otter. We maken wel zeven soorten brood en verder allerlei kleine bolletjes, croissants, uienkruiers, soepstengel, koekjes en gevulde koeken. Onder begeleiding van Sampeter leer ik zelfstandig deeg maken, de machines bedienen en als het brood klaar is het weer uit de oven halen. Ik vind alles leuk.*

Mijn grote wens is bakker te worden bij bijvoorbeeld Bakkersland of bakker Beers. Het probleem nu is dat ik nog te veel begeleiding nodig heb. Maar mijn gevoel zegt dat ik meer kan. Ik ga keihard door, misschien dat ik in de verre toekomst nog eens in het bedrijfsleven kom. Nu is de Otter de beste plek voor mij. Hier kan ik echt het vak leren.

2008 – NOVALISHOEVE

OMRINGD DOOR HET ZOUTE WATER

ZORGBOERDERIJ NOVALISHOEVE werd de nieuwe naam voor de boerderij die aanvankelijk Sint Donatus heette. Sint Donatus was al vele jaren een begrip op het eiland, en ook op het vaste land. Van de biologisch dynamische boerderij was ondermeer de vermaarde kwark afkomstig.

In 2006 hoorde de Raphaëlstichting dat de boerderij in de openbare verkoop kwam te staan. Met pijn in het hart, want wat zou er met de kostbare biologisch dynamische grond gaan gebeuren? Geen enkele andere partij had een overname aangedurfd en nu was het uur

U aangebroken. Groot was de opluchting dat de Raphaëlstichting interesse toonde. De biologische dynamische bedrijfsvoering was bij een antroposofische zorgaanbieder in goede handen.

Omdat er bij Queeste regelmatig vragen binnen kwamen voor woon-gelegenheid voor jongeren met een licht verstandelijke beperking of met een psychiatrische indicatie, was de Raphaëlstichting al enige tijd op zoek naar boerderijen in de Noord-Kop. Sint Donatus bleek goed in aanmerking te komen: prachtig gelegen, prik-

kelarm en... volop ecologisch! De zoektocht van de stuurgroep GGZ was ten einde. De aangetrokken boer wilde er een geitenboerderij van maken. In 2006 werden 150 geiten aangekocht. Meine Koopman werd aangesteld om de bereiding van geitenkaas te gaan realiseren. In 2007 begon tevens een grondige verbouwing voor twee woongroepen. Toen bleek dat het aanvankelijke plan niet werkte, riep Meine oud-collega Joost Heerschop te hulp om een nieuw bedrijfsplan te maken.

Meine en Joost hadden jarenlang samengewerkt op de Michaëlshoeve en hadden dus veel ervaring met de combinatie zorg en landbouw. Onderdeel van het nieuwe plan was dat de geiten werden ingeruild voor koeien. En zo kwamen de koeien weer terug in de wei. Joost Heerschop trad in 2008 in dienst. In dat jaar kwamen ook de eerste bewoners. Twaalf jongeren verdeeld over twee groepen. In 2009 werden nog eens vier appartementen opgeleverd voor bewoners die al redelijk goed zelfstandig konden wonen. De opening van de appartementen werd aangegrepen voor een feestelijke officiële opening van de boerderij

De kaasmakerij

op 26 juni, met de grondsteenlegging en het uitspreken van de grondsteenspreuk, waarin de intentie van de zorgboerderij kernachtig was verwoord.

Het eerste deel uit de grondsteenspreuk:
*Gedragen door de kracht van de klei en het zand
 Omringd door het zoute water, drijvend op het zoete
 Gedreven door de zucht van de wind en de stilte
 Gehuld in het heldere licht
 Vormt deze plek een gemeenschap
 Waar kiemkracht zich kan openbaren*

In 2011 en 2012 werden twee huizen in het dorp gehuurd voor oud-bewoners die zich met enige begeleiding konden voorbereiden op een zelfstandig leven in de maatschappij.

Meine en Joost

Coördinator Joost Heerschop over het 'eilandgevoel':

Als je eenmaal op de boot zit naar het eiland, laat je je sores wat achter. Er heerst rust op het eiland. En... je moet het ook meer met elkaar doen dan op het vasteland. Onze bewoners spreken ook wel uit dat het ze een bepaalde veiligheid geeft. Het is ook heel overzichtelijk. De laatste boot gaat om 21:00 uur. Je kunt dan niet meer weg. Daar moest ik in het begin wel aan wennen. Dat opgeslotene. Je beleeft hier de seizoenen heel intens. In de zomer zijn er veel toeristen; in de winter is het er echt stil.

Novalishoeve-producten te koop op de markt in Den Hoorn

2009 – OOSTERHEEM

IN HET DUIZEND EILANDENRIJK

IN 2005 WERD opleidingscoördinator Rob Hardewijn door Scorlewald gevraagd kleinschalige woonvormen, voor mensen die op de wachtlijst stonden, buiten Scorlewald te gaan ontwikkelen.

Eerder had hij in opdracht van Warmonderhof, een opleiding voor BD land- en tuinbouw, een curriculum voor zorgboeren ontwikkeld en daarvoor een groot aantal cliënten van zorgboerderijen geïnterviewd. Uit de interviews kwam naar voren dat de combinatie zorg en boerenbedrijf heel gezondmakend was.

Vooraf zijn bezoek aan Verdandi in 2006 maakte grote indruk. Daar hadden drie partijen elkaar gevonden:

de zorgmensen van de Michaëlshoeve, die de oude boerderij opknapten met een mooie groentetuin, een restaurant op het landgoed (van Natuurmonumenten) en een camping, Natuurmonumenten zélf en Nuon (voor de moderne energievoorziening van de gebouwen). Het samenwerken met partijen werd een leidraad voor de zoektocht die startte. Achtereenvolgens ontstonden Oosterheem, Croon en Bergh en Dijkgatshoeve.

Rob Hardewijn:

De synergie die ontstaat uit die samenwerking levert veel op; je moet het in deze tijd ook niet meer alleen willen. Ik heb ervaren dat er veel organisaties en partijen zijn die jou als zorgaanbieder interessant vinden en die net als jij ook hun idealen hebben en die willen verwezenlijken.

Scorlewald was al langere tijd bezig met een locatie in Broek op Langedijk. Daarvoor werd ondermeer met Stichting Veldzorg overlegd. Stichting Veldzorg had van Staatsbosbeheer de verantwoordelijkheid gekregen over 80 ha. gebied in het 'Duizend eilandenrijk', met als doel het terug te brengen tot de staat van cultuurgebied zoals het er ca. 1965 uitzag. Omdat het de bedoeling was dat de bewoners van de nieuwe locatie het beheer van een aantal eilanden zouden gaan verzorgen, was Scorlewald een aantrekkelijke partner voor de stichting. De plannen liepen aanvankelijk vast op te hoge kosten, maar toen wooncorporatie Wooncompagnie in beeld kwam, werd de zaak vlot getrokken.

Wooncompagnie wilde zowel voor Veldzorg als voor Scorlewald de gebouwen realiseren. De beide organisaties zouden deze dan op hun beurt gaan huren. Het werd hun tweede project met de Raphaëlstichting. Eerder verzorgden ze een grootscheepse verbouwing van het Janusz Korczakhuis, een monumentale stolpboerderij aan de rand van Middenbeemster, vlakbij Bredablick.

Stichting Veldzorg ging akkoord met de architect die de Raphaëlstichting voor de beide gebouwen voorstelde: Yaïke Dunselman van het bureau Negen Graden Architectuur. Het complex – centraal in het dorp op een toplocatie aan het water en op steenworpafstand van de Broekerveiling – zou bij de uitreiking van de Hedy d'Anconaprijs voor zorgarchitectuur op 1 juni 2010 een eervolle vermelding ontvangen.

Op 1 oktober 2009 werd de nieuwe locatie, die Oosterheem ging heten, in gebruik genomen. Op Oosterheem wonen twaalf mensen met een verstandelijke beperking. Het merendeel van hen gaat 's ochtends met de werkschuit

naar het werk op een van de acht eilanden of naar de twee ha. grote groentetuin. Zoals bij de meeste woonlocaties van de Raphaëlstichting is ook hier aangrenzende woonruimte voor medewerkers gerealiseerd die tevens de zorg coördineren.

Tuinder Jack van Kleef in de begintijd van het initiatief:

Vanaf 1 maart 2009 ben ik al begonnen de akkers voor te bereiden. Je moet het zo proberen te organiseren dat je constant werk kunt bieden. De biologische kant van het werk spreekt me ook erg aan. Ik volg een opleiding bij Guurtje Kieft. Zij werkt vanuit de biologisch-dynamische principes en gaat daarin heel ver, met name in het dynamische stuk. Zij gaat ervan uit dat je in de landbouw de wijsheid van de sterren moet ontsluiten op het goede moment. We gebruiken daarom de zaaikalender van Maria Thun waarin dagen staan aangegeven waarop de sterrenconstellatie zo is, dat het het vruchtbaarst is bepaalde gewassen te zaaien of te oogsten.

Op 5 juni 2012 kreeg Oosterheem bezoek van Prinses Maxima, nadat zij een tentoonstelling op de vlakbij gelegen Broekerveiling had geopend.

Links op de foto Pim Blomaard, lid Raad van Bestuur

2010 – CROON EN BERGH

ZORGKWEKERIJ IN BURGERBRUG

BINNEN DE RAPHAËLSTICHTING leefde na de start van Queeste de vraag of het zorgaanbod niet uitgebreid zou kunnen worden met psychiatrie. Toen het besluit viel om dat te doen, startte een onderzoek hoe dat het beste vormgegeven zou kunnen worden. Een stuurgroep die zich met die vraag bezighield, maakte ondermeer een studiereis en kwam tot de conclusie dat een echt boerenbedrijf de beste inbedding zou bieden.

Boerderij Croon en Bergh in Burgerbrug was aanvankelijk gekocht om plaats te bieden aan jongeren met een GGZ-indicatie die vanuit Queeste zouden worden geplaatst. Maar toen de aanmeldingen achterbleven bij de verwachtingen, stelde het bestuur aan Scorlewald de

vraag of zij een mogelijkheid zagen de hoeve voor mensen met een verstandelijke beperking te ontwikkelen. Wooncompagnie was bereid de boerderij over

te kopen van de Raphaëlstichting en de verbouwing te verzorgen. Zij verkocht later vier hectare aan het Hoogheemraadschap voor een waterbergingsgebied.

Uiteindelijk is Croon en Bergh een woon- en werkplek geworden waar acht kwetsbare mensen met een verstandelijke beperking wonen. Er is een mooie ruime kas gebouwd waar het heerlijk licht en warm is. Hier worden kruiden gekweekt.

In juli 2010 werden de bewoners, van wie er twee in een appartement wonen, welkom geheten. Op 11 juni 2011 vond de officiële opening plaats.

Jasper (uit een interview in 2010):

‘Moet je kijken!’, Jasper wijst op de bomen die bij de kwekerij staan, *‘vannacht zijn er een paar omgevallen door de storm. Ook zijn er veel zonnebloemen geknakt. We zijn net bezig de takken op te ruimen. Het is een hele klus. Hier... deze boom moet je fotograferen, hier kun je het het beste zien.’*

Ik vraag Jasper, die op één van de twee appartementen in de boerderij woont, hoe het hem bevalt als kersverse bewoner van het nieuwe initiatief.

Jasper: ‘Ik hou van dieren, wandelen en natuur. En daarom ben ik hier goed op mijn plek. Ik heb hiervoor bij ‘Heliomare-wonen’ in Bergen gewoond. Maar daar werd ik te oud. Ik moet wel wennen aan het antroposofische eten.’

Samen met het Pinksterbruidspaar onthulde burgemeester Marian Dekker het door de bewoners van Croon en Bergh gemaakte mozaïek van De Gekroonde Berg

Huisleider Lies van der Wiel:

Nu Croon en Bergh bijna drie jaar bewoond is, kunnen wij al een beetje terug kijken. Ik kan me bijna niet meer voorstellen hoe het allemaal was in het begin. Wat is er veel gebeurd, veranderd, MOOI geworden! En wat is er hard gewerkt! Maarrrr ... we zijn er nog lang niet.

Met een enthousiast team, met bewoners die zich steeds meer thuis voelen, met de zeer gewaardeerde vrijwilligers en niet te vergeten: de coöperatieve en betrokken ouders, gaan wij door met het mooi maken van Croon en Bergh.

2010 – BALDER

IN DE NATUUR, VLAKBIJ DE STAD

MET DE ONDERTEKENING op 9 september 2009 van de samenwerkingsovereenkomst door de Wooncompagnie, recreatieschap Het Twiske en de Raphaëlstichting, werd de start gemarkeerd van een uniek zorgproject van de Raphaëlstichting onder de rook van Amsterdam.

Op de voormalige boerderij 'De Marsen' – die 25 jaar dienst had gedaan als recreatieboerderij – wordt dagbesteding geboden aan langdurig werklozen uit de gemeenten Landsmeer en Oostzaan en educatie aan leerlingen van ZMLK-scholen uit de directe omgeving. De boerderij valt organisatorisch onder Bredablick. De

nieuwe naam wordt: Zorgboerderij Balder. Rondom het erf van de boerderij ligt 17,5 ha weidegebied dat de Raphaëlstichting van het recreatieschap heeft gepacht.

In 2009 betrof zorgboer Hidde Abels met zijn gezin de medewerkerswoning om het project voor te bereiden voor de eerste mensen, die vanaf 1 januari 2010 gaan starten met allerlei werkzaamheden in en om de boerderij.

Uit een interview met Hidde uit die beginperiode: *Aan het eind van het gesprek lopen we naar de wei, waar 25 Swifter schapen als kleine stipjes achterin staan te grazen. De mist van de ochtend is verdwenen, een getemperd winterzonnetje kleurt de omgeving in zachte tinten. Hidde wijst iets rechts van de dieren. "Daar op die landtong is een prachtige locatie om een stilteplek te creëren. We willen vanaf de boerderij naar die plek een mooi 'Balder-pad' gaan aanleggen."*

Ineens maakt hij een vreemd geluid. Eén schaap kijkt op en rent vanuit de verte naar hem toe. En zoals dat gaat met schapen... de rest laat niet lang op zich wachten.

Als we teruglopen naar de boerderij zegt Hidde: "Er komt op deze plek eigenlijk van alles samen: het werk van mijn vrouw Nynke als dierenarts, mijn jeugd op een biologisch-dynamisch boerenbedrijf, de vrijeschool waar ik op heb gezeten, de droom die we hadden na onze wereldreis en natuurlijk: het buitenleven. Mooier kan het niet toch?"

De realisatie blijkt echter complexer dan gedacht. Door ingrijpende beleidswijzigingen van de regering is het oude plan in de oorspronkelijke opzet voor de diverse partijen niet meer hanteerbaar. Er wordt op dit moment nog gezocht naar alternatieven om het plan vlot te trekken.

1923

2011

RUDOLF STEINER ZORG

UITBREIDING IN ZUID-HOLLAND

RUDOLF STEINER ZORG in Den Haag kent een rijke en bewogen voorgeschiedenis die teruggaat tot Rudolf Steiner zelf. De voordrachten die hij op 15 en 16 november 1923 in Den Haag voor artsen hield, beschouwde Willem Zeylmans van Emmichoven (psychiater en eerste voorzitter van de Antroposofische Vereniging in Nederland) als de officiële opening van zijn kliniek in een herenhuis aan het Prinse-

vinkenpark. Deze kleine kliniek was de voorloper van een majestueus gebouw dat vijf jaar later op de top van een duin in Scheveningen zou worden gebouwd: de Rudolf Steiner Kliniek.

De grondsteenlegging vond plaats op 17 juli 1928.

's Middags kwam het voltal-

lige college van B&W, waaronder wethouder Willem Drees, op bezoek. De kliniek bood plaats aan 40 patiënten.

De Haagsche Courant sprak daags na de opening van een *'wonderlijk-prettige stemming die in het hele gebouw heerst.'* Voorbijgangers zagen er de vorm van een schip in; een schip in de duinen.

In 1987 veranderde de naam in: Rudolf Steiner Verpleeg- en Therapiehuis. Maar voor de Hagenaars bleef het gewoon: 'de Steiner'. Maar ook de functie veranderde. De kliniek was gesloten en verhuisd naar Bilthoven. De twee gebouwen - Raphaëlhuis en Tobiashuis - gingen dienst doen als verpleeghuis.

Nog geen twintig jaar na deze verandering bleek het voor een – relatief klein – verpleeghuis moeilijk het hoofd boven water te houden en aan alle eisen te voldoen. Zo ook voor het Rudolf Steiner Verpleeghuis. Financieel was de basis wankel en de ruimte voor ontwikkeling werd steeds kleiner. Voor het voortbestaan was het noodzakelijk te fuseren met een

Willem Zeylmans van
Emmichoven

grotere partij. Het waarborgen van de eigen identiteit was daarbij een belangrijk uitgangspunt.

Toen bestuursvoorzitter Jan Huisman aanklopte bij Pim Blomaard, vond hij een gewillig oor. In 2004 en 2005 werden intensieve gesprekken gevoerd die op 4 juli 2006 leidden tot een bestuurlijke eenheid tussen beide organisaties als voorbereiding op een volledige fusie. Deze zou op 1 januari 2011 plaatsvinden.

Tussen beide organisaties vond in deze periode ook op inhoudelijk gebied regelmatig uitwisseling plaats.

Zo werd in Den Haag in 2007 een symposium gehouden onder de naam: 'Geestkracht halen uit je werk'. Het was tevens een goede gelegenheid voor medewerkers van de Raphaëlstichting en van het Rudolf Steiner Verpleeghuis om met elkaar kennis te maken. De expertise in Den Haag op het gebied van verpleeghuiszorg kwam goed van pas bij de ontwikkeling van het Etty Hillesumhuis op Breidablick, waar in die tijd een huis in ontwikkeling was voor mensen met niet-aangeboren hersenletsel en met een grotere, meer op verpleging gerichte zorgvraag.

Het Tobiashuis

Ted van Schie, directeur Rudolf Steiner Zorg: *Ik zeg wel eens: 'In dit huis leeft de dood'.* Dat klinkt

misschien wat cru, maar het zegt veel over de wijze waarop wij het laatste stukje van het leven van onze bewoners proberen te begeleiden. Op Rudolf Steiner Zorg leeft het besef dat ieder zijn eigen levenseinde heeft. Wij proberen die laatste fase zoveel mogelijk in een sfeer van harmonie en omhulling te laten plaatsvinden en op die manier het proces van loslaten te bevorderen. Er zijn verschillende manieren waarop je dat kunt doen. Naast vanzelfsprekend onze antroposofische, medische en verpleegkundige ondersteuning, ook bijvoorbeeld door middel van kunstzinnige therapie, waarbij de bewoner eventuele 'haakjes' die in het leven nog aandacht behoeven, probeert te verwerken. En vlak voor het sterven, door het laten klinken van harp- of liermuziek. Bij ons gaat de overleden bewoner door de voordeur naar buiten. We steken in een speciale nis een kaarsje aan en zetten daar zijn of haar naam bij. Het aanwezige personeel vormt een 'uitgeleide-haag'. Het komt er eigenlijk op neer dat onze begeleiding in dat laatste stuk zich volledig richt op een zo optimaal mogelijke ontspanning van alle lagen in een mens: fysiek, emotioneel en geestelijk.

Artaban

Omgekeerd kwam de kennis op het gebied van zorg voor mensen met een verstandelijke beperking bij de Raphaëlstichting goed van pas in de plannen van het verpleeghuis om in Den Haag ook voor deze groep mensen zorg aan te bieden. Op 13 september 2010 werd daartoe een nieuw huis geopend: Artaban. Voor het eerst – na diverse pogingen in het verleden – een antroposofisch woonhuis voor mensen met een verstandelijke beperking in Den Haag.

Marijke woont vanaf het begin in Artaban. Uit een interview in 2011: *De jongste is hier 23 jaar.*

Ik ben de oudste, 70 jaar. Twee medebewoners zitten in een rolstoel. Dat gaat allemaal heel goed samen. Het is hier de mening dat de hele groep met elkaar optrekt. Dat is ook prettig. Je hebt hier ook de vrijheid om jezelf te zijn.

Teamleider Kris Buytendorp kijkt terug: *Sinds 2010 wonen er op Artaban in een rustige wijk, vlakbij de haven van Scheveningen, twaalf bewoners. Wij hebben samen met medewerkers, familie en vrijwilligers geprobeerd om een zo gezellig en veilig mogelijk thuis te creëren. Nu, drie jaar later heeft iedereen zijn draai gevonden. Samen zorgen wij voor de tuin. We vieren de jaarfeesten veelal samen met Rudolf Steiner Zorg. Veel bewoners werken op werkplaatsen in de stad. We houden van gezelligheid en op Artaban staat de koffie altijd klaar!*

Deze uitbreiding van het zorgaanbod was ook de oorzaak van de naamsverandering; er werd nu immers meer dan alleen verpleeghuiszorg geboden. Op de datum van de fusie – 1 januari 2011 – kreeg het Rudolf Steiner Verpleeghuis de naam Rudolf Steiner Zorg.

Het jaar 2011 stond in het teken van een grondige renovatie van het Tobiashuis dat op

steenworpafstand van de hoofdlocatie in 1986 was gebouwd.

Eind 2011 betrokken de bewoners met een somatische zorgvraag de gerenoveerde afdelingen die aan de nieuwe privacyeisen voldeden. De bewoners met een psychogeriatrische zorgvraag, die tijdelijk elders in de stad zijn ondergebracht, zullen naar verwachting in 2015 verhuizen naar een geheel nieuwe locatie, vlakbij Artaban.

Marja van Boeschoten (opleidingsfunctionaris en antroposofisch verpleegkundige):

Ik werk hier nu – met een onderbreking van twee jaar – vanaf 1989. In de verpleegzorg was het toen nog heel gebruikelijk dat de zorgaanbieder bepaalde wat goed was voor de bewoners. Of het nu ging om de behandeling, het dieet, fysiotherapie ... het werd nauwelijks overlegd. Maar ik vroeg me altijd al af: 'Wie zijn wij om iemand die al een heel leven achter de rug heeft, zo de regie uit handen te nemen?' Die houding is nu erg aan het veranderen, ook bij ons. Door de verbouwingen die we achter de rug hebben, werken we nu in een veel kleinschaliger opzet. We zijn van aanbodgerichte naar vraaggerichte zorg overgestapt. Het is mooi om te zien hoe goed het de bewoners – en ook mijn collega's – doet!

De woonkamer van het Tobiashuis en van Artaban

2012 – DIJKGATSHOEVE

HELEMAAL CO-2 NEUTRAAL

OP 5 OKTOBER 2007 organiseerde Rob Harde-
wijn op Scorlewald een werkconferentie
Zorg voor Landschap en Natuur, waar allerlei
partijen vertegenwoordigd waren, waaronder
natuurorganisaties, reïntegratiebedrijven, ge-
meenten en provincies. Een paar maanden na
het symposium nam Staatsbosbeheer contact
met hem op; zij zochten een kandidaat voor
het beheer van een 80 ha. groot natuurgebied
'Dijkgatshoeve' in de Wieringermeer. Als eis
werd ondermeer gesteld dat er biologische
veeteelt zou moeten gaan plaatsvinden.

Nu ging het dus omgekeerd; niet de zorgaan-
bieder die op zoek gaat naar partners, maar
een natuurorganisatie die op zoek gaat
naar een zorgaanbieder.

Ook hier ontstond de constructie dat
Wooncompagnie ging bouwen en Scor-
lewald zou gaan huren.

Omdat men het project CO₂-neutraal
wilde maken, werd een vierde partner
gevonden: ZONenergie.

De provincie Noord-Holland werd de
vijfde partner vanwege een project om
het platteland impulsen te geven op het
gebied van werkgelegenheid, natuurbe-
heer en recreatie. Zij doneerde een aan-
zienlijk bedrag voor de ontwikkeling van het

Hollands Kroon Kaas

Zorgboerderij Dijkgatshoeve ligt op een prachtige locatie aan
het IJsselmeer, tussen Den Oever en Wieringerwerf. Het is
een landbouwbedrijf met koeien. We maken kaas en andere
zuivelproducten. Ook we kopen we groenten uit de groente-
tuin. In de directe omgeving zorgen we voor het onderhoud
van de natuur. Onze producten zijn biologisch. Duurzaam-
heid staat bij ons hoog in het vaandel. Door gebruik te
maken van aardwarme en zonnepanelen is het bedrijf
en het woongedeelte geheel CO₂ neutraal.

U bent van harte welkom in onze winkel.

Dijkgatshoeve is een zorgboerderij
van Scorlewald, een instelling van
de Raphaëlstichting.

Zorgboerderij
Dijkgatshoeve

Noordrijkweg 24b
1771 MJ Wieringerwerf
info@dijkgatshoeve.nl
www.dijkgatshoeve.nl

Raphaëlstichting
Producten met zorg bereid

bedrijfsgebouw en de renovatie van de stal en gaf tevens subsidie voor het energieconcept. Het Raphaëlfonds en Stichting Zorg voor de Natuur financierde een belangrijk deel van de renovatie van de bedrijfsgebouwen. De naam werd: Dijkgatshoeve.

Dijkgatshoeve biedt wonen en werk voor negen mensen met een psychosociale hulpvraag en zestien mensen met een verstandelijke beperking. Een combinatie van zorgvragers

die in de praktijk heel goed uitpakt. Daarnaast zijn er mensen die alleen overdag komen om te werken.

De blaarkopkoeien leveren melk voor de zuivel en de kaas, die onder de naam Hollands Kroon Kaas is geregistreerd. Tevens vinden er bosbouwwerkzaamheden plaats en is er een groente- en kruidentuin. In de winkel worden de eigen producten verkocht en kunnen wandelaars en fietsers aanleggen voor een kop koffie op het terras of genieten van het huisgemaakte boerenijs.

De boerderij werd in oktober 2011 in gebruik genomen en op 25 mei 2012 officieel geopend.

Danny (foto linksonder) woont in een van de twee woongroepen op Dijkgatshoeve. Uit een interview kort na de start van de zorgboerderij (oktober 2011):

Ik ben al 12 keer in mijn leven verhuisd. Hier op Dijkgatshoeve heb ik het gevoel dat het goed is. Mijn familie woont in de buurt en dat is heel prettig. Het is ook wel wennen natuurlijk. Je zit hier heel afgelegen; geen dorp of stad in de buurt. Maar ik hou van de natuur en in de natuur werken. Hier kan ik mijn rust vinden.

Ik werk in de buitenwerkplaats. Mijn werkzaamheden bestaan ondermeer uit hout kloven en het onderhouden van het omliggende natuurgebied. Binnenkort ga ik een vijf-daagse cursus doen om een certificaat voor de kettingzaag te behalen. Daar komt nogal wat bij kijken, zoals techniek en apparaatveiligheid.

NAWOORD

De Raphaëlstichting is de geschiedenis van initiatiefnemers en initiatieven. Ze is het verhaal van sociaal bewogen mensen die ten dienste van kwetsbare medemensen alles opzij zetten door soms ook hun leven aan het initiatief te verbinden. Om bijzondere plekken op aarde te scheppen waar menslievende zorgverlening, duurzame dienstverlening aan mens en aarde, culturele ontplooiing en ruimte voor ontmoeting samen komen. Op deze

manier zijn tal van locaties ontstaan waar met een menselijke maat het leven vorm krijgt, vanuit het besef dat ieder mens mee wil doen en ertoe doet, tot de dood, en verder.

Het 40-jarig jubileum markeert een moment. Want juist nu, anno 2013, verandert de inrichting van de zorg. En waar het Maartenhuis en Scorlewald ooit aan de AWBZ moesten wennen, die het

*Het Management-
team en het bestuur
van de Raphaëlstich-
ting.*

*Vlnr: Hans Lap,
Erik Beemster, Ton
Beemster, Astrid van
Zon, Remco Bakker,
Otto Moison, Ted van
Schie, Pim Blomaard*

MET DANK

de Raphaëlstichting als ontwikkelingsstichting mogelijk maakte vele woon- en werkvoorzieningen te creëren, daar wordt nu een groot deel van de dienstverlening uit de AWBZ gehaald en in de verantwoordelijkheid van gemeentes gesteld.

Alle groei en bloei, alle kwaliteitsverbetering, alle schaalvergroting lijkt nu ten einde. Er ontstaat een nieuwe periode van krimp en besparing en kanteeling in structuren enerzijds en kansen en vernieuwing anderzijds.

We maken nu een omslag mee, waarvan we over tien of twintig jaar zullen zeggen, dat het de Raphaëlstichting in ander vaarwater bracht. We weten niet hoe rigoureuus de bedreigingen of hoe florissant de kansen zullen worden. Wel weten we dat de initiatiefkracht van weleer meer dan ooit nodig blijft om voor onze kwetsbare medemensen die aantrekkelijke plekken en die sociale inbedding te blijven bieden en te blijven creëren, waardoor we in wederzijdse ontmoeting tot ontplooiing komen. Dat is de uitdaging waar we met ons allen voor staan, ook met de organisaties, verwanten, vrijwilligers en burgers om ons heen. De zorg voor kwetsbare medemensen wordt en is van de hele samenleving. En wij als Raphaëlstichting zijn er voor om de anderen te wekken en in het sociale de ander te laten verschijnen in het grotere geheel, waardoor menswording kan plaatsvinden.

Pim Blomaard en Remco Bakker

De Raphaëlstichting bestaat 40 jaar. Ter gelegenheid hiervan kreeg ik van het bestuur opdracht deze jubileumuitgave te schrijven.

In de zoektocht naar het verleden sprak ik vele (oud) medewerkers en kon ik volop gebruik maken van archiefmateriaal dat op de instellingen bewaard wordt. Kobie Kriek (Midgard) bleek ook over een uitgebreid archief te beschikken over het Maartenhuis en het Raphaëlhuis. Mia Dekker heeft me goed geholpen om de archieven van het eerste begin in Schoorl te ontsluiten. Uit krantenknipsels, foto's, vergadernotulen en nieuwsbrieven kwam langzaamaan een kleurrijk beeld naar voren dat als puzzelstukjes in elkaar ging passen.

Het boek is geen biografie, maar meer een geschiedenis-in-vogelvlucht van de 40 jaar die achter ons liggen. Beknopte beschrijvingen worden afgewisseld met citaten en foto's, in de hoop dat hierdoor een overzichtelijk lees- en kijkboek is ontstaan.

Speciale dank gaat uit naar Kees van Eijck van Heslinga, Hans Lemmens en Pim Blomaard.

Kees van Eijck van Heslinga was directeur van de Raphaëlstichting tot 2000 en nauw betrokken bij de bouw van Scorlewald, Midgard en Breidablick. In geanimeerde gesprekken wist hij veel bruikbare feiten en anekdotes uit het verleden op te diepen.

Hans Lemmens schreef onlangs een biografische schets van Midgard, waarin ik veel materiaal vond, ook over de tijd vóór de opening van de instelling. Tevens was hij bereid de laatste versie kritisch mee te lezen en van commentaar te voorzien.

Pim Blomaard wil ik bedanken voor zijn inbreng over met name de periode na 2000, zijn hulp bij de correcties en zijn positieve feedback in de gesprekken die we voerden gedurende het schrijfproces.

Jan Verweij

TIJDLIJN

- 1923** – start ‘Rusthuis Prinsenvinkelpark’ o.l.v. Willem Zeijlmans van Emmichoven.
- 1928** – 17 juli: grondsteenlegging Rudolf Steiner Kliniek in Scheveningen
- 1955** – grondsteenlegging antroposofisch verpleeghuis Yggdrasil aan de Bickerslaan in Schoorl door Willem Zeylmans van Emmichoven, voorzitter van de Antroposofische Vereniging
- 1964** – 25 augustus: het ‘Kinderdok’ op Texel, dat in 1953 was geopend als herstellingsoord voor ‘stadse bleekneusjes’, wordt aangekocht door Lies van Rijsselberghe omdat er vanuit Huize Thomas in Rotterdam, een kinderdagcentrum, behoefte is aan residentiële plaatsing. Voor de aankoop werd de Johannesstichting opgericht. Het ‘Kinderdok’ krijgt een nieuwe naam: Maartenhuis.
- 11 november officiële opening van het Maartenhuis
- 1966** – 1 september: Norbert en Carolien Visser betrekken met 10 jongens, waaronder hun zoon Remko, hun dochter Monique en een aantal medewerkers de huizen ‘Yggdrasil’ en ‘De Arend’ aan de Bickerslaan in Schoorl
- 1967** – oprichting Stichting voor Sociale Heilpedagogie waar De Arend, Yggdrasil en het huis ‘Scorlewald’ onder vallen.
- 29 april: het huis ‘Scorlewald’ aan de Duinweg in Schoorl wordt in gebruik genomen.
 - oprichting Heilpedagogisch Verbond (HPV)
- 1970** – verzoek aan minister om ‘medewerking in beginsel’ te verlenen i.v.m. uitbreiding naar 58 plaatsen in Schoorl (‘Plan Wega’)
- start gesprekken met gemeente Schoorl i.v.m. uitbreidingsplannen
- 1973** – 9 januari: overheid verleent ‘medewerking in beginsel’ onder voorwaarde van één instelling met 400 plaatsen en samengaan van Johannesstichting (van het Maartenhuis op Texel) met de Stichting voor Sociale Heilpedagogie (waar de locaties in Schoorl onder vallen)
- 2 mei: beide stichtingen richten samen een nieuwe stichting op: de Raphaëlstichting voor Sociale Heilpedagogie
 - oktober: Kees van Eijck van Heslinga schrijft rapport ‘Nauw samenwerkende kleine inrichtingen voor geestelijk gehandicapten’. Een pleidooi voor een kleinschalige benadering. Het rapport valt in goede aarde.
- 1975** – 5 december: vanwege financieel wanbeheer en diepgaande conflicten onder de medewerkers dient de Inspectie van Volksgezondheid een verzoek in tot sluiting van het Maartenhuis.
- 1976** – oktober: definitieve sluiting van het Maartenhuis
- oktober: eerste groep kinderen van het Maartenhuis betrekken het Raphaëlhuis in Bergen
- 1979** – 19 september: het slaan van de eerste paal van Scorlewald
- 1980** – Karminaal – het eerste gebouw van Scorlewald – wordt in gebruik genomen.
- 24 september: grondsteenlegging in grote zaal
- 1981** – 30 oktober: officiële opening Scorlewald door Prinses Juliana
- 1987** – 10 april: het slaan van de eerste paal op Midgard
- 1988** – 2 april: grondsteenlegging in de grote zaal van Midgard
- 8 mei: ingebruikname van het Raphaëlhuis op Midgard
- 1989** – 29 september: officiële opening Midgard
- 1991** – grondaankoop voor de bouw van Bredablick
- 1993** – samen met het sociaal werkvoorzieningsschap in Alkmaar (WNK-bedrijven) richt de Raphaëlstichting de ‘Stichting Sociale Buitenwerkplaats Schoorl’ op met het doel: ‘het creëren van sociaal geëngageerd en lokaal geïntegreerd werk’.
- 9 juli: officiële opening Keramiekatelier Feniks in Schoorl
- 1994** – 24 juni: het slaan van de eerste paal op Bredablick
- komst van ondernemingsraad op Midgard en Scorlewald
 - invoering CAO Gehandicaptenzorg
 - het beleidsteam van de Raphaëlstichting zet een verdere stap om de samenwerking tussen de instellingen gestalte te geven door het aanstellen van een secretaris in de persoon van Pim Blomaard.
- 1995** – 26 mei: grondsteenlegging Bredablick in grote zaal
- 28 augustus: ingebruikname van Bredablick
- 1996** – oprichting De Appelboom als kinderdagcentrum (gevestigd op terrein van Midgard)
- 1997** – eerste poliklinische activiteit op Scorlewald, waardoor het zorgaanbod van de Raphaëlstichting wordt uitgebreid met thuiszorg en consultatie. In 2001 ontstaat hieruit het ‘Zorgloket voor antroposofische gehandicaptenzorg in Noord Holland’
- 14 mei: officiële opening Bredablick
 - 9 juni : statutenwijziging Raphaëlstichting. Het voormalige beleids-team – dat bestond uit leidinggevende van de instellingen – wordt tot officieel bestuur van de stichting en draagt daarmee de eindverantwoordelijkheid. Het voormalige bestuur (op afstand) wordt tot Raad van Toezicht.
 - 19 november: officiële opening kinderdagcentrum De Appelboom
 - najaar: start Fermento - bakkerij/lunchroom/geschenkenwinkel in het centrum van Alkmaar (in december vindt de officiële opening plaats)
- 2000** – 1 augustus: vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd wordt afscheid genomen van Kees van Eijck van Heslinga, directeur van de Raphaëlstichting.
- Marinus van der Meulen (coördinator van Midgard) en Pim Blomaard volgden hem op als vrijgestelde bestuurders naast de instellingsleiders die ook in het bestuur zaten. In 2002 vormden zij de tweehoofdige Raad van Bestuur met Marinus van der Meulen als voorzitter.
- 2001** – februari: het ‘Zorgloket voor antroposofische gehandicaptenzorg in Noord-Holland’ gaat officieel van start
- opening Johanneshuis. Een wooncomplex met 8 appartementen op Bredablick voor jongeren met een licht verstandelijke beperking. Architect: Thomas Rau.
- 2002** – 25 maart: Rozemarijn gaat van start in een timmerwerkplaats en een klein huisje op het terrein van Meer en Bosch in Heemstede.
- 22 juli: start van de eerste zorgboerderij van de Raphaëlstichting:

Zorgboerderij Artemis in Warder.

- 21 september: officiële opening Rozemarijn
- De Raphaëlstichting neemt korenmolen 't Roode Hert in huur. De bijbehorende molenaarswoning wordt aangekocht; deze zal na verbouwing gaan dienen als logeershuis onder de naam 'Het Molenhuis'.
- medewerkers van het zorgloket dat op Scorlewald is gevestigd verhuizen naar een nieuwe locatie aan de Drechterwaard in Alkmaar. De naam wordt: Queeste.
- 2003** – 2 mei: officiële opening Artemis.
- 2004** – 1 juni: opening logeershuis het Molenhuis in Alkmaar.
 - ingebruikname van het Rafaëlhuis, een woonhuis op Bredablick voor mensen met niet- aangeboren hersenletsel.
 - 2 juli: officiële opening woon- en werkboerderij Ygdrasil in Sijbekarspel.
 - december 2004: officiële opening Queeste
- 2005** – februari: met het aanbod van kinder- en jeugdpsychiatrie op Queeste neemt de Raphaëlstichting de stap om ook een zorgaanbieder in de GGZ te worden
 - Statutenwijziging Raphaëlstichting. Het achthoofdig bestuur wordt vervangen door een tweehoofdig bestuur, waar Marinus van der Meulen als voorzitter en Pim Blomaard als lid deel van uitmaken. De eindverantwoordelijken van de instellingen vormen samen de beleidsgroep; zij adviseren de Raad van Bestuur. De Raad van Bestuur legt verantwoording af aan de Raad van Toezicht.
 - 28 mei: opening van een dependance De Appelboom in Purmerend: De Koperen Bal.
- 2006** – Fermento opent nieuwe bakkerij aan de Lindenlaan.
 - 4 juli: bestuurlijke fusie met het Rudolf Steiner Verpleeghuis in Den Haag.
 - start van lambe in Amsterdam met drie werkplaatsen; een bakkerij en textielwerkplaats aan de van Ostadestraat (15 september) en een winkel aan het van der Helsplein (18 oktober).
 - Rozemarijn betreft een andere (grotere) tijdelijke locatie in Heemstede aan de Ir. Lelylaan in Heemstede.
 - aankoop St. Donatushoeve op Texel. De nieuwe naam wordt: Novalishoeve
 - 15 september: lambe gaat van start op twee dagbestedingslocaties voor zestien deelnemers in Amsterdam: de bakkerij/textielwerkplaats aan de van Ostadestraat en de winkel aan het van der Helstplein (op 18 oktober).
 - december: het centraal bureau van de Raphaëlstichting verhuist van Scorlewald naar de Duinweg in Schoorl.
- 2007** – 20 april : zorgboerderij Artemis opent een nieuwe stal, een kaasmakerij en een tweede woongroep.
 - 24 mei: officiële opening lambe in Amsterdam.
 - 9 juni: officiële opening centraal bureau Raphaëlstichting aan de Duinweg in Schoorl. Administratie, staf en directie van de Raphaëlstichting komen onder één dak in het volledig gerenoveerde oud-gemeentehuis van Schoorl.
- 14 november: symposium 'Geestkracht halen uit je werk' voor medewerkers van de Raphaëlstichting en het Rudolf Steiner Verpleeghuis.
- 1 december: verhuizing Queeste van Drechterwaard naar een eigen pand aan de Frieseweg in Alkmaar.
- 2008** – 6 juni: officiële opening door Gedeputeerde Sascha Baggerman van Korenmolen de Otter in Oterleek.
 - juli: ingebruikname buurtschap Ferm Rozemarijn in Haarlem.
 - ingebruikname zorgboerderij Novalishoeve
 - 15 september sleuteloverdracht buurtschap Ferm Rozemarijn in Haarlem. Burgemeester Schneiders van Haarlem onthult twee glasvensters aan weerszijden van de toegangsdeur.
 - 19 september: officiële opening Janusz Korczakhuis en Ety Hillesumhuis (nieuwe woonvoorziening op het terrein van Bredablick voor mensen met niet- aangeboren hersenletsel die tevens verpleging en verzorging nodig hebben).
- 2009** – 18 juni: officiële opening Ferm Rozemarijn.
 - 26 juni: officiële opening Novalishoeve.
 - 1 oktober: ingebruikname Zorgtuinderij Oosterheem.
- 2010** – 1 januari: ingebruikname Zorgboerderij Balder in Broek op Langedijk.
 - 15 april: symposium en boekpresentatie van 'Ik wil ook – leren in kinderdagcentra' van Astrid van Zon.
 - 1 juni: bij de eerste editie van de Hedy d'Anconaprijs (voor 'excellente' zorgarchitectuur) sleept Oosterheem één van de twee eervolle vermeldingen in de wacht. Oosterheem was een van de eerste gebouwen die architect Yaike Dunselman voor de Raphaëlstichting ontwierp.
 - juli: start Croon en Bergh in Burgerbrug.
 - 13 september: opening Artaban in Den Haag
- 2011** – 1 januari: fusie met Rudolf Steiner Zorg (voorheen Rudolf Steiner Verpleeghuis).
 - februari: verhuizing Koperen Bal naar terrein Bredablick is voltooid. De nieuwe naam wordt Iwald.
 - 31 maart: het slaan van de eerste paal voor het nieuwe gebouw voor kinderdagcentrum De Appelboom.
 - 11 juni: officiële opening zorgkwekerij Croon en Berg in Burgerbrug.
 - oktober 2011: start Zorgboerderij Dijkgatshoeve.
 - 11 november: opening natuurvoedingswinkel/bakkerij van Rozemarijn: Rozemarijn Santé.
- 2012** – 27 januari: afscheidsreceptie van Marinus van der Meulen, voorzitter van de Raad van Bestuur. Remco Bakker wordt aangesteld als nieuwe bestuurder. Samen met Pim Blomaard vormt hij het nieuwe – tweehoofdig – bestuur van de Raphaëlstichting.
 - 25 mei: officiële opening Zorgboerderij Dijkgatshoeve.
 - 27 september: officiële opening van het nieuwe gebouw van kinderdagcentrum De Appelboom
- 2013** – 18 maart: ingebruikname van het nieuwe kinderdagcentrum van Rozemarijn in Haarlem.
 - 25 mei: 40-jarig jubileumfeest van de Raphaëlstichting in Hoorn

Den Hoorn

Den Helder

Wieringerwerf

Burgerbrug

Tuitjenhorn

Sijbekarspel

Schoorl

Broek op Langedijk

Oterleek

Alkmaar

Middenbeemster

Warder

Haarlem

Amsterdam

Landsmeer

Den Haag

Raphaëlstichting

40

Mensen

Ciske in de tuin van Ferm Rozemarijn in Haarlem

Onze dochter Lot woont vanaf het begin op Ferm Rozemarijn. Toen ze “uitbehandeld” was op de vorige zorginstelling gingen we voor haar op zoek naar een vervolg. We zijn gaan googelen en kwamen toen hier terecht. Eigenlijk stomtoevallig.

We wilden graag een antroposofische instelling omdat het ons bevalt hoe ze daar met mensen omgaan. Er wordt uitgegaan van de kracht die iemand in zich heeft, in plaats van de beperking. Dat zien we hier op Ferm Rozemarijn ook erg duidelijk.

We zijn heel erg tevreden. En Lot ook!

Anouk voor het Janusz Korczakhuis in Middenbeemster

Je hebt op deze boerderij de vrijheid en de ruimte. Dat vind ik heel prettig. Ik werk in de werkplaats die op het erf ligt, dus ik hoef maar een paar meter te lopen van mijn huis naar mijn werk. We maken daar ook voederhuisjes en mozaïeken. En we verzorgen de kippen.

*Martien is tuinder op zorgboerderij
Novalishoeve op Texel*

De groenten gebruiken we voor eigen consumptie en verkopen we in onze winkel. We leveren ook aan de plaatselijke SPAR en de natuurvoedingswinkel. En aan hotels en restaurants op het eiland die steeds meer vraag naar biologische producten hebben. In de herfst mengen we kruiden thee's met gedroogde bloemen en kruiden uit de tuin en de directe omgeving. 's Winters onderneem ik met de bewoners ook creatieve activiteiten. Zo hebben we onlangs vilten sieraden gemaakt en 'rainsticks'. Ik ben een paar jaar geleden met mijn gezin naar Texel verhuisd. Ik vind het hier heerlijk!

Arend woont en werkt op Breidablick in Middenbeemster
In de bakkerij weeg ik 's ochtends de broden voordat ze in de oven gaan. 's Middags maak ik koekjes. Het leuke op de bakkerij is dat we samen één team vormen. De samenwerking is echt goed.

Tobias werkt vijf dagen in de week op zorgboerderij Balder in Landsmeer
Ik verzorg de koeien en de kalfjes. En ook de paarden, pony's en de konijnen. Ik geef de dieren voer en water en mest de stallen uit. Eén keer in de week haal ik boodschappen.

Rik woont en werkt op Oosterheem in Broek op Langedijk

Ik woon op Oosterheem en werk op de akkers en de tuinderij. Vanaf het begin, nu al vier jaar geleden. De samenwerking tussen huis en tuin maakt Oosterheem tot een ideale woon-en werkplek. Ik heb hiervoor in de veehouderij gewerkt en ook op een aantal tuinderijen. Eigenlijk wilde ik op Oosterheem alleen gaan werken, maar toen het wonen ter sprake kwam, ben ik daarop ingestapt. Ik vind het er nog steeds heel inspirerend. Het is hard werken, maar je krijgt er mooie groenten voor terug.

Kardeis
Lunchroom & winkel

Valkenlaan 14
1871 AV Schoorl
www.kardeis.nl

Kardeis Wij bezorgen bij u thuis!
BD-brood, groenten en fruit in samenwerking met...

*Sharon woont en werkt op Scorlewald in Schoorl
Ik werk in Kardeis, de winkel van Scorlewald. Elke dag bezorg ik de bestellingen bij de huizen. Nu ben ik onderweg naar Iduna, een van de buitenhuizen hier vlakbij.*

Carine voor het nieuwe kinderdagcentrum van Rozemarijn in Haarlem

Ik werk bijna vanaf het begin bij Rozemarijn en heb in die elf jaar al zes verhuizingen meegemaakt. Vandaag – 18 maart – is een heel bijzondere dag. De kinderen komen voor het eerst in het nieuwe gebouw aan de Laan van Angers. Hier kunnen we voortaan blijven. Een feestdag dus!

9

Henk

Ik woon met twee huisgenoten in een gewoon huis in Schoorl. We zijn hier twaalf jaar geleden komen wonen en doen alles samen: koken, afwassen, schoonmaken, boodschappen en de kas. Dat gaat in goed overleg. Eens per week komt Harry langs, die begeleidt ons. Overdag werk ik vier dagen in de week op Midgard in de tuin.

Een van onze huisgenoten gaat verhuizen. Dat vind ik wel heel jammer want we hadden het heel goed samen.

Wim voor zijn huis op het terrein van Breidablick in Middenbeemster

Mijn vrouw en ik wonen hier vanaf het eerste begin in 1997. Daarvoor woonden we in Amsterdam en wilden we graag 'naar buiten'. Je hebt hier alles: een winkel, het culturele aanbod, mijn werk en... de rust. Heel bijzonder om deel uit te mogen maken van zo'n woon- en werkgemeenschap als Breidablick. Je kunt gerust zeggen: ik ben een echte Breidablicker geworden!

Joris – (bijna) bewoner van het Parsifalhuis op Scorlewald in Schoorl
Ik werk op de boerderij van Scorlewald. Ik woon nu nog thuis, maar straks ga ik in het Parsifalhuis wonen. Dat is al bijna klaar. Ik neem mijn eigen koelkast mee en een TV.

Ramiro woont en werkt op Croon en Bergh in Burgerbrug
Maandag tot en met donderdag werk ik in de kwekerij.
Daar doe ik van alles: hout kloven, kippen verzorgen, tuin
kruiden zaaien in potjes enz. Op vrijdag maken we in de
kas mozaïeken. Deze vaas heb ik zelf gemaakt.

Coco woont en werkt op de Novalishoeve op Texel
Ik woon vanaf 2011 op de Novalishoeve, eerst op de
woongroep, inmiddels op een appartement.

Mijn werkgebied heet Erf & Landschap. De leukste
klussen die wij doen zijn de werkzaamheden die we voor
Staatsbosbeheer uitvoeren in het bos en de duinen.
Sinds kort werk ik 's morgens mee op de boerderij, hier ligt
mijn passie: de koeien en schapen en het leren voor mijn
trekker-rijbewijs. Nu zijn we bezig palen in de grond te
plaatsen. Tussen de palen komt gaas, waar de peultjes en
kapucijners tegenop kunnen groeien.

Widar – in de groentetuin van Ygdrasil in Sijbekarspel
Ik ben de vaste hulp van Frits en Ingrid als we jam maken.
Daar is veel fruit voor nodig. In het voorjaar en de zomer
werk ik in de moestuin. Het is leuk om binnen en buiten te
werken. Binnen maak ik in de winter ook de bijenwaskaar-
sen. Ik vind het best leuk en gezellig op Ygdrasil.

A woman with dark hair, wearing a dark blue quilted jacket with white lettering, a grey hoodie, and blue jeans, stands on a green lawn in front of a modern apartment building. The building has a facade of light-colored, vertically-oriented wooden slats and red-framed windows and doors. A purple text box is overlaid on the left side of the image.

Eline voor het Johanneshuis op Breidablick in Middenbeemster
Eerst woonde ik in een woongroep op Artaban-Zuid en toen het Johanneshuis was gebouwd, ben ik daar in een van de appartementen gaan wonen. Ik zit hier op mijn plek, maar eigenlijk kan ik overal goed aarden. Op het Johanneshuis heb je de saamhorigheid van de groep. Dat geeft een goed gevoel. En als er iets is, heb je altijd je mentor waar je op terug kunt vallen.

Wilbert voor de winkel van Rozemarijn Santé in Haarlem
Ik werk al vanaf 2006 bij de Raphaëlstichting op heel verschillende locaties. Mijn vaste uren heb ik voornamelijk op Ferm Rozemarijn als woonhuis-begeleider. Op de vrijdagen werk ik op de boerderij van Breidablick in Middenbeemster. Vanaf het begin van Rozemarijn Santé val ik regelmatig in als bakker. Juist die combi woonhuis/werkplaatsen vind ik top!

Margreet werkt bij logeerkuis Het Molenhuis
Binnen een duidelijke structuur die we samen hebben afgesproken, krijgen we hier veel vrijheid om invulling aan de dagbesteding te geven. Dat maakt het Molenhuis tot de fijnste werkplek die ik kan bedenken!

Gonnie werkt op Breidablick in Middenbeemster
Breidablick was nog maar een jaartje geopend toen ik hier in de huishoudelijke dienst kwam werken. Na een poosje kreeg ik van de temleidster de vraag of ik niet eens op de groep wilde invallen. Zij zag mij het werken met bewoners wel doen. Dat heb ik toen gedaan. Van het een kwam het ander. En nu werk ik al heel wat jaren met veel plezier op het Novalishuis. Heel bijzonder om zo mee te groeien met de bewoners.

*Wim is teamleider somatiek bij Rudolf Steiner
Zorg in Den Haag*

Het bijzondere van dit werk is dat je voortdurend met elkaar in een leerproces mag zijn. Zoals nu met het vraaggestuurd werken. Waar doe je een stapje terug en waar laat je de ander – je collega of één van onze bewoners – voor gaan? Wij zitten in een omschakeling om de regie aan de bewoner te laten, ook al vinden we zelf dat het soms anders en beter kan. En dat is een heel spannend proces.

*Klara geeft leiding aan zorgboerderij Dijkgatshoeve in
Wieringerwerf*

Hier is een prachtig bedrijf ontstaan. En ook nog CO2 neutraal. We bieden werk op het land, de zuivelwerkplaats, de groentetuin, de stal, de winkel, het natuurgebied om ons heen... noem maar op! Ik ben ook erg van de koeien. Mijn opa en oma hadden een boerderij. Het buitenleven vind ik heerlijk.

Roepa is verpleegkundig medewerker bij Rudolf Steiner Zorg in Den Haag

Voordat je naar een bewoner toegaat is het heel belangrijk dat je zélf in rust bent. Die rust heb ik gelukkig al van nature. Juist als het heel druk is, ga ik alles op mijn gemak doen. Dan ben ik uiteindelijk sneller en kan ik ook veel meer aandacht geven.

Joanneke woont op Artaban in Den Haag

Overdag ga ik naar Zwedenburg, een activiteitencentrum. Daar doe ik creatief werk op de groep 'Het Pallet'. Ik woon hier al vanaf het begin, nu twee jaar, en ik vind het eindeloos!

Peter – controller op het centraal bureau van de Raphaëlstichting in Schoorl

Ik ben in 1993 bij de Raphaëlstichting als controller begonnen. Toen was er nog alleen Midgard en Scorlewald. Er waren 350 mensen in dienst. We hadden één computer, alleen voor de salarisadministratie. Nu – twintig jaar later

– zijn we gegroeid naar 1500 medewerkers. Als controller heb je doorgaans geen ‘spannend’ werk, maar door die groei en de steeds veranderende regelgeving kan ik zeggen dat ik mijn werk toch op veel momenten heel dynamisch vind. Het mocht wel eens wat minder...

Jochem is bakker op Korenmolen de Otter in Oterleek

Ik woon hier vlakbij en rij elke dag op mijn fiets naar de molen. We bakken hier van alles: zevengranenbrood, speltbrood, ons speciaal broodje 'Otermik', kaasstengels, noem maar op. Ik werk vijf dagen in de week. Je moet hard werken, maar daar hou ik ook van. Aan het eind van de dag ben ik soms wel moe, maar elke ochtend ga ik weer met plezier aan de slag.

Maaiké werkt bij Fermento in Alkmaar

Ik werk hier al zeven of acht jaar. Behalve klanten helpen in de lunchroom of bij de verkoop van brood, lees ik één ochtend in de maand voor aan peuters in onze speelhoek. Mooie boeken met veel plaatjes. Dat vinden ze erg leuk.

Nico werkt op 'Het buitenhuis' op Midgard in Tuitjenhorn

Nico woont al heel lang op Midgard. Sinds een paar jaar klooft hij het hout op 'het buitenhuis', een houtwerkplaats op het terrein van Midgard. Begeleider Martijn: 'Nico is 'chef-kloven'; zo'n 90% van de houtvoorraad gaat door zijn handen. En dat is heel wat! In het begin had Nico nog veel begeleiding nodig, maar nu nog maar nauwelijks. Hij doet het bijna helemaal zelfstandig.

John is molenaar op Korenmolen 't Roode Hert in Alkmaar

Ik wist al heel vroeg dat ik molenaar wilde worden. Het is een prachtig vak. Als molenaar leef je doorgaans een beetje als een kluizenaar. Het is jij en je molen. Maar hier niet. Je bent hier altijd onder de mensen en dat maakt het bijzonder. Met trots mag ik wel zeggen dat wij een van de acht molens in Nederland zijn die nog structureel malen. Dus niet een paar honderd kilo per week, maar twee tot drie ton. En.. biologisch! We verkopen in de winkel, en leveren aan diverse bakkerijen en aan onze 'eigen' Fermento en lambe natuurlijk.

Patrick in de groentetuin van Dijkgatshoeve in Wieringerwerf

Ik woon vanaf het begin van Dijkgatshoeve zelfstandig op een van de appartementen en eet mee op de groep. Het bevalt erg goed. Hiervoor werkte ik op de bouw en daar moest je soms jakkeren omdat het werk af moest; hier kun je op je eigen tempo werken.

Ahmed werkt twee dagen in de week in de bakkerij van lambe in Amsterdam

We doen hier van alles. Brood bakken, maar ook croissantjes, koekjes en kaasstengels. Die gaan dan naar onze winkel aan het van der Helstplein. We hebben het heel gezellig met elkaar.

Finn voor het nieuwe kinderdagcentrum De Appelboom in Tuitjenhorn

Ik kom hier al heel lang. We doen hier allemaal dingen. Gisteren heb ik een Palmpansenstok gemaakt. We maken op woensdag soep en 's middags gaan we dan schilderen. Op donderdag maken we cake. We leren ook klok kijken. Dat kan ik eigenlijk al.

Esther woont en werkt op Midgard in Tuitjenhorn
Ik woon op Midgard en werk in de winkel. Elke dag, behalve vrijdagmiddag, dan ga ik paardrijden. Dat is hartstikke fijn om te doen. In de winkel vind ik het leuk om de schappen te vullen. 's Ochtends krijgen we de bestellingen van de groepen. Die tel ik met de rekenmachine allemaal op. Olaf controleert het nog even.

Jasper woont en werkt op Artemis in Warder
Ik haal 's zomers de koeien van het land om te melken. 's Middags zet ik in de melkstal alles klaar voor de melker en maak ik de melkstal schoon. Er is altijd van alles te doen op de boerderij.

Hans Peter – kok op Breidablick in Middenbeemster
Toen ik hier tien jaar geleden als kok begon, maakten we 140 maaltijden per dag. Nu zijn dat er 210. Het koken met bewoners en dan ook nog met 100% verse bio-producten, dat maakt dit werk heel bijzonder. Elke dag weer.

Willy – receptioniste van Breidablick in Middenbeemster

Ik ben hier begonnen bij de huishouding en in de winkel, maar toen deze vacature voorbij kwam, heb ik meteen gesolliciteerd. Behalve receptiewerkzaamheden, coördineer ik ook de stages en de vrijwilligers. Ik zit hier echt op mijn plek. Nu al tien jaar.

Nick werkt op Fermento Lindenlaan in Alkmaar

Drie dagen in de week rij ik met de Renault Kangoo bestellingen rond. Hier in Alkmaar, maar ook daarbuiten. We leveren aan bakkers, hotels en restaurants. De overige twee dagen werk in de bakkerij. Dat is een mooie afwisseling.

Gerrie – coördinator ambulante begeleiding op Queeste in Alkmaar

Bij ons op Queeste bieden we ambulante begeleiding, GGZ-behandeling, logeren in het Molenhuis en wonen en dagbesteding op de Novalishoeve op Texel. Door de 'korte lijnen' kunnen onze afdelingen goed samenwerken en kunnen we geïntegreerde zorg bieden aan veel cliënten, ook die met een complexe hulpvraag. Cliënten voelen zich gezien en gehoord, door onze focus op 'Heel de mens'. We richten ons op de eigen regio. En dat maakt het werk zo leuk.

*Fabrizio – keuken-werk-
plaatsleider op de Nova-
lishoeve op Texel*
Van onze zuivel maken
we ook heerlijke kwark-
taarten. Die verkopen we
in de winkel en aan de
horeca op het eiland. Een
uniek streekproduct.
En... 'met zorg bereid'!

Arto voor het gebouw van de werkplaatsen van Rozemarijn in Haarlem
Overdag werk ik bij Rozemarijn. Er zijn aan het Spijkerboorpad verschillende werkplaatsen: een keuken, een houtwerkplaats, een tuin en een textielwerkplaats. Ik werk in de tuin. Maar ook in de kantine van het Rudolf Steinercollege. Dat is een leuke afwisseling.

Anneloes werkt op Midgard in Tuitjenhorn
Ik ben de jongste van het team, maar werk al ruim 10 jaar op Midgard. Dit huis is helemaal nieuw en heet het Lilia-huis. Ik werk op Lilia 4, een woongroep van zeven heel gezellige mannen. Dat was even wennen, omdat ik daarvoor altijd met kinderen heb gewerkt. Ik leer veel van de bewoners. Je ziet de dingen anders door de manier zoals zij in het leven staan. Dat helpt me erg te relativeren.

Jos woont in de Zeester, een van de buitenhuizen van Scorlewald
Ik woon hier met drie huisgenoten vanaf 2009. Het huis ligt aan de rand van Schoorl. Ik ken Scorlewald al heel lang, al vanaf 1979. Toen ging ik op 'Oud Scorlewald' wonen. Ik werkte in de lierenbouw en daar werk ik nog steeds. Daarvoor had ik al een beetje opleiding gehad op Stenia in Zeist. Of dat saai is? Nee hoor, we maken trouwens niet alleen lieren, maar ook xylofoons en bijenkasten bijvoorbeeld.

Bronnen:

Een schip in de duinen. 'Het Rudolf Steiner Verpleeghuis in beeld'. Ineke van der Duijn Schouten. Uitg. Vrij Geestesleven. Zeist, 1998

Midgard – een biografische schets. Hans Lemmens. Uitg. Raphaelstichting, Schoorl, 2013

Omgeving die het leven dient – Rafaëlhuis voor mensen met niet-aangeboren hersenletsel. Ton Beemster e.a. Eigen uitgave Breidablick, 2003

Oog voor het individu – 75 Jaar Heilpedagogie – Nederland, Vlaanderen, Suriname, red. Pim Blomaard, Michel Gastkemper, Bernard Heldt, Dick Hütter. Uitg. Christoffoor. Zeist, 1999

Opmaat voor onze toekomst 'Scorlewald 33 jaar'. Eigen uitgave Scorlewald

Texel en het Maartenhuis. Elbrich Fennema, uitg. Stichting Camphillgemeenschap Maartenhuis. Texel, 2005

Wij bouwden eens een dorp - autobiografie. Carolien Visser. Uitg. Christoffoor. Zeist, 2002

Foto's:

Een deel van de foto's is afkomstig uit albums van Ineke Knoester (Raphaëlhuis), Wil Janssen (Maartenhuis) en Christien Wouters (Rozemarijn), allen medewerkers van de Raphaëlstichting. Foto's van de opening van Scorlewald zijn van Tom van Boetzelaar, die van de boomplantdag en de opening van Midgard van John Oud en Rob Bruijn maakte de foto van de opening van Breidablick. Ella Tilgenkamp fotografeerde de opening van de stal op Warder. De meeste foto's van na 2007 - waaronder de portretten van de 40 mensen - zijn gemaakt door Jan Verweij.

Deze uitgave werd gedrukt bij SpringerUit, een drukkerij die het sociaal-maatschappelijk ondernemen hoog in het vaandel heeft staan. Op 11 oktober 2010 ontving SpringerUit de Ondernemersprijs Bergen Verzetten voor Duurzaam Ondernemen. De drukkerij is gevestigd op het terrein van Scorlewald. In het bedrijf zijn ondermeer bewoners van de instelling werkzaam. Op de achterste rij in het midden: vader en zoon Springer.

De Raphaëlstichting bestaat 40 jaar. Wat ooit begon als een samenvoeging van twee stichtingen met een paar kleine locaties in Schoorl en op Texel, groeide uit tot een organisatie waar inmiddels 1500 medewerkers zorg bieden aan mensen met een beperking. In deze jubileumuitgave is te lezen hoe in de loop van die 40 jaar steeds weer nieuwe initiatieven tot bloei werden gebracht.

Uit het nawoord: *We maken nu een omslag mee, waarvan we over tien of twintig jaar zullen zeggen dat het de Raphaëlstichting in ander vaarwater bracht.*

We weten niet hoe rigoureuus de bedreigingen of hoe florissant de kansen zullen worden. Wel weten we dat de initiatiefkracht van weleer meer dan ooit nodig blijft om voor onze kwetsbare medemensen die aantrekkelijke plekken en die sociale inbedding te blijven bieden en te blijven creëren, waardoor we in wederzijdse ontmoeting tot ontplooiing komen.

Dat is de uitdaging waar we met ons allen voor staan, ook met de organisaties, verwanten, vrijwilligers en burgers om ons heen. De zorg voor kwetsbare medemensen wordt en is van de hele samenleving. En wij als Raphaëlstichting zijn er voor om de anderen te wekken en in het sociale de ander te laten verschijnen in het grotere geheel, waardoor menswording kan plaatsvinden.

